

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова

Т. А. Юрченко, Л. Т. Саприкіна

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

**до виконання типових розрахунків та індивідуальних завдань
з вищої математики**

В двох частинах

Частина II

Рекомендовано Методичною радою НУК

Миколаїв 2006

УДК 517:681.3

Юрченко Т.А., Саприкіна Л.Т. Методичні вказівки до виконання типових розрахунків та індивідуальних завдань з вищої математики: В 2 ч. – Миколаїв: НУК, 2006. – Ч. 2. – 56 с.

Кафедра вищої математики

Методичні вказівки містять завдання типових розрахунків та індивідуальних завдань з розділів курсу вищої математики, що вивчаються студентами на другому курсі.

Завдання подано для 25 варіантів. До типових розрахунків запропоновано зразки їх виконання.

Рецензент канд. фіз.-мат. наук, доц. О.М. Шихватов

© Видавництво НУК, 2006

Розділ I

Типовий розрахунок № 3

КРАТНІ І КРИВОЛІНІЙНІ ІНТЕГРАЛИ

Завдання 1. Обчислити за допомогою подвійного або потрійного інтеграла об'єм тіла, що обмежене заданими поверхнями. Зробити рисунок даного тіла та його проекції на площину xOy .

Варіант	Рівняння	Варіант	Рівняння
1	$x^2 + y^2 = R^2;$ $z = 0; z = y (z \geq 0)$	2	$x = 2y^2;$ $x + 2y + z = 4;$ $z = 0; y = 0$
3	$y = x^2;$ $z = 0; y + z = 2$	4	$z = 1 - x^2 (x \geq 0);$ $3x + 2y = 6;$ $x = 0; y = 0; z = 0$
5	$y = 2x^2;$ $y + z = 2; z = 0$	6	$z = 2y^2;$ $3x + 4y = 12;$ $x = 0; z = 0$
7	$z = \frac{16}{9} - y^2 (y \geq 0);$ $3x + 2y = 6;$ $x = 0; y = 0; z = 0$	8	$x = 3y^2;$ $5x + z = 15;$ $z = 0$
9	$y = 1 - z^2;$ $y = x; y = -x$	10	$x^2 + y^2 = 1;$ $z = 2 - x - y;$ $z = 0$
11	$z = y^2;$ $x + y = 2;$ $z = 0; x = 0$	12	$z = x^2 + y^2;$ $y = x^2;$ $z = 0; y = 1$

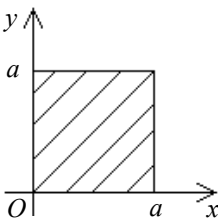
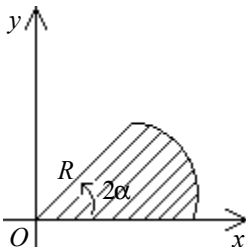
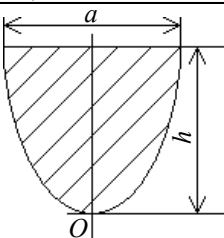
Продовження

Варіант	Рівняння	Варіант	Рівняння
13	$z = 0,5x^2;$ $3x + 2y = 6;$ $y = 0; z = 0$	14	$z = 4 - x^2 (x \geq 0);$ $3x + 4y = 12;$ $x = 0; y = 0; z = 0$
15	$y = \sqrt{3x}; y = 2\sqrt{3x};$ $x + 2z = 3;$ $z = 0$	16	$z = \sqrt{25 - y^2};$ $z = x; z = 0;$ $y = 0; y = 4$
17	$z = 16 - y^2 (y \geq 0);$ $8x + y = 8;$ $x = 0; y = 0; z = 0$	18	$z = \frac{1}{4}x^2;$ $x + 3y = 6;$ $y = 0; z = 0$
19	$z = 9 - x^2 (x \geq 0);$ $x + 6y = 6;$ $x = 0; y = 0; z = 0$	20	$z = \frac{1}{9} - y^2 (y \geq 0);$ $x + 2y = 2;$ $x = 0; y = 0; z = 0$
21	$x = 3y^2;$ $2x + z = 5;$ $z = 0$	22	$z = 1 - y^2 (y \geq 0);$ $2x + 3y = 6;$ $x = 0; y = 0; z = 0$
23	$y = 2x^2;$ $4y + z = 8;$ $z = 0$	24	$z = x^2;$ $x + y = 2;$ $y = 0; z = 0$
25	$x^2 + y^2 = 4;$ $z = 4 - x - y;$ $z = 0$		

Завдання 2. Розв'язати задачі.

Варіант	Умова задачі
1	Визначити момент інерції відносно площини xOy однорідної ($\gamma = 1$) піраміди, обмеженої площинами $x + y + z = 1$, $x = 0$, $y = 0$, $z = 0$
2	Знайти координати центра мас однорідного тіла, що обмежене параболоїдом $z = 3 - x^2 - y^2$ і площиною $z = 0$

Продовження

Варіант	Умова задачі	
3	Знайти статичний момент однорідного ($\gamma = 1$) півкруга радіуса R відносно його діаметра	
4	Рис. 1	Знайти момент інерції квадрата відносно вершини $O(0; 0)$, якщо поверхнева густина в кожній точці дорівнює ординаті точки (рис. 1)
5	Знайти момент інерції однорідної ($\gamma = 1$) кулі радіуса $R = 1$ відносно її центра	
6	Рис. 2	Знайти координату x центра мас однорідного ($\gamma = 1$) кругового сектора радіуса R з центральним кутом 2α (рис. 2)
7	Знайти центральний момент інерції однорідної ($\gamma = 1$) пластини, що обмежена лемніскою Бернуллі $(x^2 + y^2)^2 = a^2(x^2 - y^2)$	
8	Рис. 3	Знайти момент інерції однорідного ($\gamma = 1$) параболічного сегмента відносно його осі (рис. 3)
9	Знайти центр мас однорідного тіла, що обмежене конусом $z = \sqrt{x^2 + y^2}$ і площиною $z = 2$	

Продовження

Варіант	Умова задачі
10	Знайти координати центра мас однорідної піраміди, що обмежена площинами $x + y + z = 1$, $x = 0$, $y = 0$, $z = 0$
11	Знайти момент інерції однорідного параболічного сегмента відносно його основи (див. рис. 3)
12	Знайти момент інерції відносно осі Ox однорідної ($\gamma = 1$) піраміди, що обмежена площинами $x + y + z = 1$, $x = 0$, $y = 0$, $z = 0$
13	Знайти координати центра мас однорідного тіла, що обмежене параболоїдом $z = x^2 + y^2$ і площиною $z = 2$
14	Знайти координати центра мас однорідної пластини, що обмежена параболою $2x = y^2$ і прямою $x = 2$
15	Знайти момент інерції однорідного ($\gamma = 1$) циліндра з висотою H і радіусом основи R відносно його осі
16	Знайти статичний момент відносно координатної площини xOy однорідного ($\gamma = 1$) тіла, що обмежене циліндром $y = x^2$ і площинами $z = 0$, $z + 2y = 2$
17	Знайти момент інерції прямокутника $OACB$ із сторонами $OA = a$, $OB = b$ відносно сторін OA і OB , якщо поверхнева густина в кожній точці чисельно дорівнює відстані її до сторони OB
18	Знайти момент інерції відносно початку координат однорідного ($\gamma = 1$) тіла, що обмежене параболоїдом $z = x^2 + y^2$ і площиною $z = 4$
19	Знайти момент інерції відносно осі Oz однорідного ($\gamma = 1$) тіла, що обмежене площинами $x = 0$, $y = 0$, $y = 2$, $z = 0$, $x + z = 2$
20	Знайти статичний момент відносно площини xOy однорідного ($\gamma = 1$) тіла, що обмежене циліндром $x^2 + y^2 = 1$ і площиною $y = z$ ($z \geq 0$)
21	Знайти момент інерції відносно осі Ox однорідного ($\gamma = 1$) тіла, що обмежене площинами $x = 0$, $x = 1$, $y = 0$, $z = 0$, $y + z = 3$
22	Знайти момент інерції відносно осі Oz однорідного ($\gamma = 1$) тіла, що обмежене циліндром $y = x^2$ і площинами $z = 0$, $z + 2y = 2$
23	Знайти момент інерції відносно початку координат однорідного ($\gamma = 1$) тіла, що обмежене площинами $x = 0$, $y = 0$, $y = 2$, $z = 0$, $x + z = 2$
24	Знайти координати центра мас півкулі $x^2 + y^2 + z^2 \leq R^2$, $z \geq 0$, якщо густина в кожній точці обернено пропорційна відстані точки від початку координат
25	Знайти момент інерції однорідного сегмента параболоїда обертання з густиною γ , радіусом основи R і висотою H відносно його осі обертання

Примітка. γ – густина (поверхнева або об'ємна).

Завдання 3. Обчислити.

Варіант	Умова задачі
1	За формулою Гріна $\oint_C 2(x^2 + y^2) dx + (x + y)^2 dy$, де C – контур трикутника з вершинами в точках $A(1; 1)$, $B(2; 2)$ і $C(1; 3)$
2	$\int_L x^2 dx + y^2 dy$, де L – верхня половина кола $x^2 + y^2 = 4$ (обхід за годинниковою стрілкою)
3	$\oint_L \sqrt{x^2 + y^2} dl$, де L – коло $x^2 + y^2 = ax$
4	$\int_L y dl$, де L – дуга параболи $y^2 = 4x$, що відтинається параболою $x^2 = 4y$
5	За формулою Гріна $\oint_C (x + y) dx - 2x^2 dy$, де C – контур трикутника $x = 0$, $y = 0$, $x + y = 2$
6	$\int_L y^2 dx + x^2 dy$, де L – верхня половина еліпса $x = 2\cos t$, $y = 3\sin t$ (обхід за годинниковою стрілкою)
7	$\int_L (x + y) dy$, де L – дуга параболи $y = \frac{x^2}{2}$ від точки $O(0; 0)$ до точки $A(2; 2)$
8	$\int_L xy dl$, де L – контур прямокутника з вершинами $O(0; 0)$, $A(4; 0)$, $B(4; 2)$ і $C(0; 2)$
9	$\int_L \cos y dx - \sin x dy$, де L – відрізок прямої, що сполучає точки $A(2; -2)$ і $B(-2; 2)$
10	$\int_L 2x dx - x^2 dy$, де L – дуга параболи $x = 2y^2$ від точки $O(0; 0)$ до точки $A(2; 1)$

Продовження

Варіант	Умова задачі
11	$\int_L (x + y) dx$, де L – ламана OBA , $O(0; 0)$, $A(2; 2)$, $B(2; 4)$
12	За формулою Гріна $\oint_C y^2 dx + (x + y)^2 dy$, де C – контур трикутника ABC з вершинами $A(a; 0)$, $B(a; a)$, $C(0; a)$
13	$\oint_C y dx + (x + y) dy$, де C – контур фігури, що обмежена лініями $y = x^2$ і $y = 4$ (обхід проти годинникової стрілки). Обчислення провести безпосередньо і за формулою Гріна
14	$\int_L \frac{dx}{y} - \frac{dy}{x}$, де L – ламана ABC , $A(1; 1)$, $B(2; 1)$, $C(2; 2)$
15	$\int_L x dy - y dx$, де L – астроїда $x = a \cos^3 t$, $y = a \sin^3 t$, $0 \leq t \leq 2\pi$ (обхід проти годинникової стрілки)
16	$\int_L xy dl$, де L – чверть кола $x^2 + y^2 = R^2$, що лежить у першому квадранті
17	$\oint_C x^2 y dx + x^3 dy$, де C – контур фігури, що обмежена параболою $y^2 = x$, $x^2 = y$ (обхід проти годинникової стрілки)
18	$\int_L y dl$, де L – відрізок ланцюгової лінії $y = \operatorname{ch} x$ від точки з абсцисою $x_1 = 0$ до точки з абсцисою $x_2 = 1$
19	За формулою Гріна $\oint_C \frac{dx}{y} - \frac{dy}{x}$, де C – контур трикутника ABC з вершинами $A(1; 1)$, $B(3; 1)$ і $C(2; 2)$
20	$\int_L (x + y) dx - x dy$, де L – ламана OBA , $O(0; 0)$, $A(4; 2)$, $B(2; 0)$

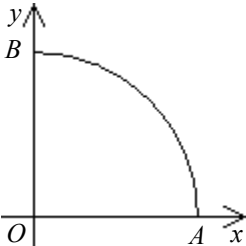
Продовження

Варіант	Умова задачі
21	$\int_L (x+y)dl$, де L – чверть кола $x^2 + y^2 = R^2$, що лежить у першому квадранті
22	$\int_L xdy - ydx$, де L – дуга циклоїди $x = a(t - \sin t)$, $y = a(1 - \cos t)$ від точки $A(2\pi a; 0)$ до точки $O(0; 0)$
23	$\oint_C \frac{dx}{y} - \frac{dy}{x}$, де C – контур $\triangle ABC$ з вершинами $A(2; 2)$, $B(3; 2)$ і $C(3; 3)$ (обхід проти годинникової стрілки)
24	$\int_L x^2 dl$, де L – дуга лінії $y = \ln x$ між точками $A(1; 0)$ і $B(e; 1)$
25	$\int_L ydx + xdy$, де L – ламана OBA , $O(0; 0)$, $A(4; 2)$, $B(2; 0)$

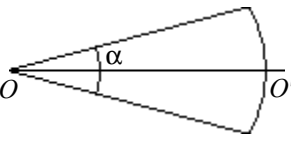
Завдання 4. Розв'язати задачі.

Варіант	Умова задачі
1	Знайти масу відрізка лінії $y = \ln x$ між точками з абсцисами $\sqrt{3}$ і $\sqrt{8}$, якщо густина лінії в кожній точці дорівнює квадрату абсциси точки
2	Знайти масу відрізка однорідної ($\gamma = 1$) ланцюгової лінії $y = \operatorname{ch} x$ між точками з абсцисами $x_1 = -1$, $x_2 = 1$
3	Знайти роботу сили $\vec{F} = xy\vec{i} + (x+y)\vec{j}$ при переміщенні точки маси m з початку координат в точку $A(1; 1)$ вздовж прямої $y = x$
4	Показати, що робота магнітного поля $\vec{H} = \frac{2I}{x^2 + y^2}(-y\vec{i} + x\vec{j})$ вздовж кола $x^2 + y^2 = R^2$, $z = 0$ не залежить від радіуса кола
5	Знайти масу чверті кола $x^2 + y^2 = R^2$, що лежить у першому квадранті, якщо густина в кожній точці пропорційна її абсцисі (коефіцієнт пропорційності дорівнює α)
6	Знайти ординату центра мас відрізка однорідної прямої $y = 2x + 4$, що лежить між осями координат

Продовження

Варіант	Умова задачі
7	Знайти момент інерції відносно координатних осей чверті однорідного ($\gamma = 1$) кола $x = 2\cos t$, $y = 2\sin t$, що лежить у першому квадранті
8	Обчислити роботу силового поля $\vec{F} = (2a - y)\vec{i} + (y - a)\vec{j}$ вздовж першої арки циклоїди $x = a(t - \sin t)$, $y = a(1 - \cos t)$
9	Знайти момент інерції відносно початку координат відрізка однорідної ($\gamma = 1$) прямої $y = -2x + 1$, що лежить між осями координат
10	Знайти моменти інерції відносно координатних осей відрізка однорідної ($\gamma = 1$) прямої $y = -2x + 1$, що лежить між осями координат
11	Знайти момент інерції однорідного ($\gamma = 1$) кола $x^2 + y^2 = a^2$ відносно його діаметра
12	Знайти статичний момент відносно осі Ox першої арки циклоїди $x = a(t - \sin t)$, $y = a(1 - \cos t)$, лінійна густина $\gamma = 1$
13	Знайти координати центра мас чверті однорідного кола радіуса a , що лежить у першому квадранті
14	Знайти момент інерції однорідного півкола $x^2 + y^2 = R^2$ ($x \geq 0$) відносно його діаметра, лінійна густина γ
15	Знайти масу півкола $x^2 + y^2 = R^2$ ($y \geq 0$), якщо густина його в кожній точці пропорційна кубу ординати цієї точки (коефіцієнт пропорційності дорівнює β)
16	Знайти роботу сили $\vec{F} = xy\vec{i} + (x + y)\vec{j}$ при переміщенні точки маси m з початку координат в точку $A(2; 4)$ вздовж параболи $y = x^2$
17	Відрізок однорідного дроту масою M і довжиною L зігнуто у вигляді чверті кола (рис. 4). Знайти його момент інерції відносно осі OB Рис. 4
18	Обчислити роботу сили $\vec{F} = \cos y\vec{i} - \sin x\vec{j}$ вздовж відрізка прямої, що з'єднує точки $A(2; -2)$ і $B(-2; 2)$

Продовження

Варіант	Умова задачі
19	Знайти абсцису центра мас дуги AB однорідної кривої $y = a \operatorname{ch} \frac{x}{a}$ ($A(0; a), B(b; h)$)
20	Знайти ординату центра мас дуги AB однорідної кривої $y = a \operatorname{ch} \frac{x}{a}$ ($A(0; a), B(b; h)$)
21	Знайти роботу сили $\vec{F} = y\vec{i} - (y + x^2)\vec{j}$ вздовж дуги параболи $y = 2x - x^2$ ($y \geq 0$) (рух відбувається за годинниковою стрілкою)
22	Відрізок однорідного дроту довжиною L, масою M зігнуто у вигляді дуги кола з центральним кутом α (рис. 5). Знайти його момент інерції відносно осі OO' Рис. 5
23	Знайти координати центра мас півкола $x^2 + y^2 = R^2$ ($y \geq 0$), якщо густина в кожній його точці пропорційна ординаті точки (коефіцієнт пропорційності дорівнює β)
24	Знайти роботу сили $\vec{F} = y\vec{i} + x\vec{j}$ вздовж чверті кола $x^2 + y^2 = 4$, що лежить у першому квадранті (рух відбувається за годинниковою стрілкою)
25	Знайти момент інерції однорідного ($\gamma = 1$) кола радіуса R відносно дотичної

Примітка. γ – лінійна густина.

Зразок виконання типового розрахунку № 3

Завдання 1. Обчислити за допомогою подвійного або потрійного інтеграла об'єм тіла, що обмежене заданими поверхнями: $x^2 = 2y$, $2y + z = 2$, $z = 0$. Зробити рисунок даного тіла і його проєкції на площину XOY .

Розв'язок

Тіло обмежене знизу площиною XOY ($z = 0$), зверху площиною $2y + z = 2$, що паралельна осі OX , а збоку – поверхнею параболічного

циліндра з твірними, паралельними осі OZ (рис. 6). Проектується тіло на площину XOY в область D , що обмежена параболою $x^2 = 2y$ і прямою $y = 1$ (прямою перетину площин $2y + z = 2$ і $z = 0$) (рис. 7).

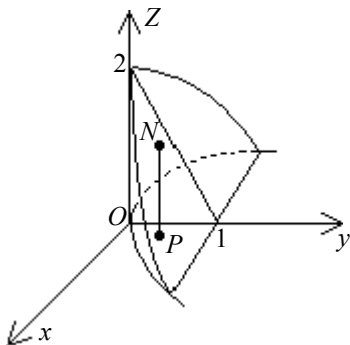

Рис. 6

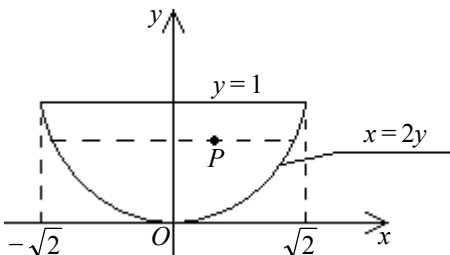

Рис. 7

Об'єм тіла обчислюємо за формулою

$$V = \iiint_V dx \, dy \, dz.$$

Розставимо межі інтегрування. Перше інтегрування будемо вести за змінною z . Для визначення меж її зміни проведемо через довільну точку $P(x; y; 0)$ області D пряму, паралельну осі OZ . Апліката точки входу в область V дорівнює нулю (точка P і є точкою входу), а апліката виходу N визначається з рівняння площини $2y + z = 2$. Отже, в області V апліката z змінюється від 0 до $2(1 - y)$, а тому

$$V = \iint_D dx \, dy \int_0^{2(1-y)} dz.$$

В області D зручно внутрішнє інтегрування вести за змінною x , яка змінюється від $x = -\sqrt{2y}$ на лівій вітці параболи до $x = \sqrt{2y}$ на правій. Змінна y в цій області змінюється в межах $0 \leq y \leq 1$. Отже,

$$V = \int_0^1 dy \int_{-\sqrt{2y}}^{\sqrt{2y}} dx \int_0^{2(1-y)} dz = \int_0^1 dy \int_{-\sqrt{2y}}^{\sqrt{2y}} dx \cdot z \Big|_0^{2(1-y)} = 2 \int_0^1 (1-y) dy \int_{-\sqrt{2y}}^{\sqrt{2y}} dx =$$

$$\begin{aligned}
&= 2 \int_0^1 (1-y) 2\sqrt{2y} dy = 4\sqrt{2} \int_0^1 (\sqrt{y} - y\sqrt{y}) dy = 4\sqrt{2} \left(\frac{2}{3} y^{\frac{3}{2}} - \frac{2}{5} y^{\frac{5}{2}} \right) \Big|_0^1 = \\
&= 4\sqrt{2} \cdot 2 \left(\frac{1}{3} - \frac{1}{5} \right) = \frac{16\sqrt{2}}{15} \text{ куб. од.}
\end{aligned}$$

Завдання 2. Знайти момент інерції відносно осі Oz однорідного (густина $\gamma = 1$) тіла, що обмежене параболоїдом обертання $z = 4 - x^2 - y^2$ та площиною $z = 0$ (рис. 8).

Розв'язок

Виділимо нескінченно малий елемент тіла dV , який можна прийняти за матеріальну точку $M(x; y; z)$, маса якої

$$dm = \gamma(x; y; z) dV,$$

де $\gamma(x; y; z)$ – густина. В нашій задачі $\gamma = 1$. Момент інерції цього елемента відносно осі Oz такий: $dI_z = r^2 dm = r^2 dV$, де r – відстань точки M від осі Oz , а

$$r = \sqrt{x^2 + y^2}.$$

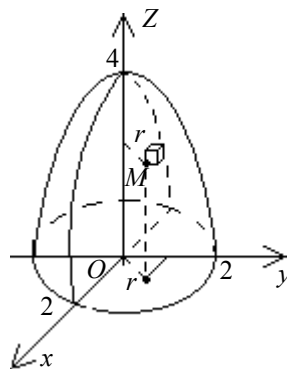

Рис. 8

Отже, момент інерції всього тіла буде $I_z = \iiint_V (x^2 + y^2) dV$.

Обчислення цього інтеграла зручно вести в циліндричних координатах.

Рівняння параболоїда матиме вигляд $z = 4 - \rho^2$, елемент об'єму $dV = \rho d\rho d\varphi dz$. Тоді

$$\begin{aligned}
I_z &= \iiint_V \rho^2 \rho d\rho d\varphi dz = \int_0^{2\pi} d\varphi \int_0^2 \rho^3 d\rho \int_0^{4-\rho^2} dz = \int_0^{2\pi} d\varphi \int_0^2 \rho^3 (4 - \rho^2) d\rho = \\
&= \varphi \Big|_0^{2\pi} \left(\frac{\rho^4}{4} - \frac{\rho^6}{6} \right) \Big|_0^2 = 2\pi \left(16 - \frac{64}{6} \right) = \frac{32}{3} \pi.
\end{aligned}$$

Завдання 3. Обчислити криволінійний інтеграл $\oint_C (3x^2 + y) dx + (x - 2y^2) dy$, де C – контур трикутника з вершинами $A(0; 0)$; $B(1; 0)$; $C(0; 1)$ (обхід проти годинникової стрілки) безпосередньо та за формулою Гріна.

Розв'язок

Контур інтегрування зображено на рис. 9.

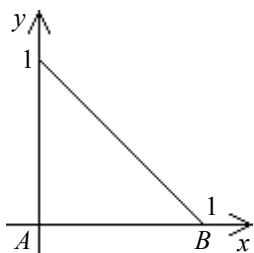

Рис. 9

Обчислимо інтеграл за кожною із сторін трикутника, зберігаючи напрям інтегрування, а результати складемо.

На стороні AB маємо

$$y = 0, dy = 0, 0 \leq x \leq 1.$$

Тоді

$$\int_{AB} (3x^2 + y) dx + (x - 2y^2) dy = 3 \int_0^1 x^2 dx = 1.$$

На стороні BC $y = 1 - x$, $dy = -dx$, точці B відповідає значення $x = 1$, а точці C – значення $x = 0$. Отже,

$$\begin{aligned} \int_{BC} (3x^2 + y) dx + (x - 2y^2) dy &= \int_1^0 [3x^2 + (1 - x) - x + 2(1 - x)^2] dx = \\ &= \int_1^0 (5x^2 - 6x + 3) dx = \left(\frac{5}{3}x^3 - 3x^2 + 3x \right) \Big|_1^0 = -\frac{5}{3}. \end{aligned}$$

На стороні CA $x = 0$, $dx = 0$, y змінюється від 1 до 0. Тоді маємо

$$\int_{CA} (3x^2 + y) dx + (x - 2y^2) dy = - \int_1^0 2y^2 dy = \frac{2}{3}.$$

Таким чином,

$$\oint_{ABCA} (3x^2 + y) dx + (x - 2y^2) dy = 1 - \frac{5}{3} + \frac{2}{3} = 0.$$

За формулою Гріна

$$\oint_C P(x; y) dx + Q(x; y) dy = \iint_D \left(\frac{\partial Q}{\partial x} - \frac{\partial P}{\partial y} \right) dx dy,$$

де D – область, що обмежена заданим контуром C .

В нашому випадку $P(x; y) = 3x^2 + y$, $Q(x; y) = x - 2y^2$, $\frac{\partial P}{\partial y} = 1$,

$$\frac{\partial Q}{\partial x} = 1.$$

$$\text{Отже, маємо } \oint_C (3x^2 + y) dx + (x - 2y^2) dy = \iint_D (1 - 1) dx dy = 0.$$

Завдання 4. Знайти координати центра мас чверті кола радіуса a , що лежить у першому квадранті, якщо лінійна густина в кожній точці кривої чисельно дорівнює ординаті точки (рис. 10).

Розв'язок

Координати центра мас кривої L обчислюємо за такими формулами:

$$x_c = \frac{S_y}{m} = \frac{\int_L x\gamma(x; y) dl}{\int_L \gamma(x; y) dl};$$

$$y_c = \frac{S_x}{m} = \frac{\int_L y\gamma(x; y) dl}{\int_L \gamma(x; y) dl},$$

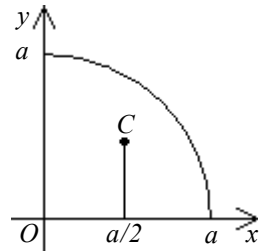

Рис. 10

де S_x і S_y – статичні моменти лінії L відносно осей Ox і Oy ; m – маса лінії; $\gamma(x; y)$ – лінійна густина.

В нашому випадку $\gamma(x; y) = y$. Лінію L запишемо в параметричному вигляді:

$$x = a \cos t, \quad y = a \sin t, \quad 0 \leq t \leq \frac{\pi}{2}.$$

Тоді

$$dl = \sqrt{x'^2(t) + y'^2(t)} dt = \sqrt{a^2 \sin^2 t + a^2 \cos^2 t} dt = a dt;$$

$$S_x = \int_L x \gamma dl = \int_L x y dl = \int_0^{\frac{\pi}{2}} a \cos t \cdot a \sin t \cdot a dt =$$

$$= a^3 \int_0^{\frac{\pi}{2}} \sin t d(\sin t) = \frac{a^3 \sin^2 t}{2} \Big|_0^{\frac{\pi}{2}} = \frac{a^3}{2};$$

$$S_y = \int_L y \gamma dl = \int_L y^2 dl = \int_0^{\frac{\pi}{2}} a^2 \sin^2 t \cdot a dt =$$

$$= a^3 \int_0^{\frac{\pi}{2}} \frac{1}{2} (1 - \cos 2t) dt = \frac{a^3}{2} \left(t - \frac{\sin 2t}{2} \right) \Big|_0^{\frac{\pi}{2}} = \frac{a^3 \pi}{4};$$

$$m = \int_L \gamma dl = \int_L y dl = \int_0^{\frac{\pi}{2}} a \sin t \cdot a dt = a^2 (-\cos t) \Big|_0^{\frac{\pi}{2}} = a^2.$$

Отже, одержуємо

$$x_c = \frac{a^3/2}{a^2} = \frac{a}{2}; \quad y_c = \frac{\pi a^3/4}{a^2} = \frac{\pi a}{4}.$$

Центр мас – точка $C(a/2; \pi a/4)$.

Типовий розрахунок № 4

І. РЯДИ ФУР'Є

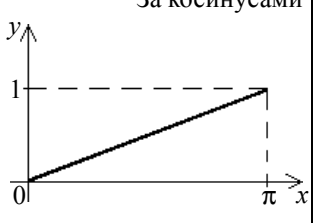
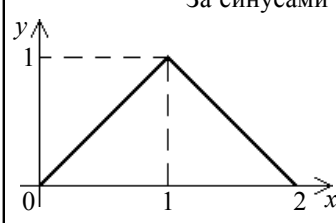
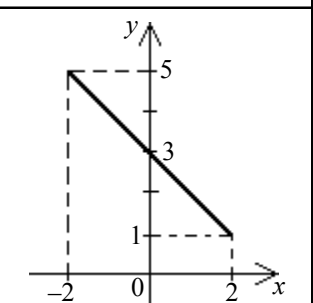
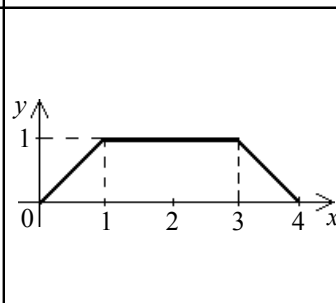
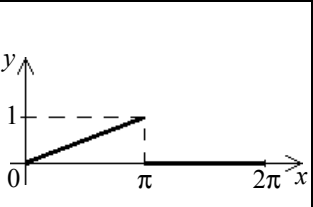
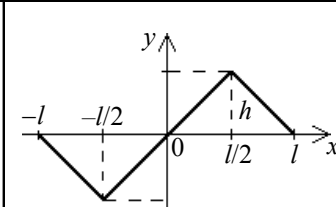
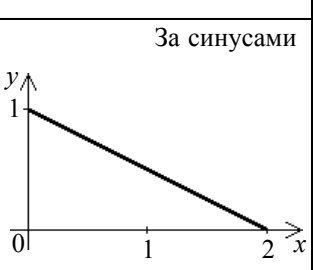
Завдання 1. Розкласти в ряд Фур'є функцію $f(x)$, що задана графіком.

Варіант	Графік функції	Варіант	Графік функції
1		2	
3	За косинусами 	4	
5		6	
7		8	За косинусами

Продовження

Варіант	Графік функції	Варіант	Графік функції
9		10	
11		12	
13		14	
15	За косинусами 	16	
17		18	

Продовження

Варіант	Графік функції	Варіант	Графік функції
	За косинусами		За синусами
19		20	
21		22	
23		24	
25	За синусами 		

Зразок виконання типового розрахунку № 4 (I)

Завдання 1. Розвинути в ряд Фур'є за косинусами функцію $f(x)$, що задана графіком (рис. 11).

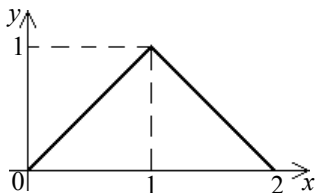

Рис. 11

Розв'язок

Запишемо задану функцію в аналітичному вигляді: $f(x) = \begin{cases} x, & 0 \leq x \leq 1; \\ 2-x, & 1 < x \leq 2. \end{cases}$

Ряд Фур'є шукаємо у вигляді

$$f(x) = \frac{a_0}{2} + \sum_{n=1}^{\infty} a_n \cos \frac{n\pi}{2} x.$$

Коефіцієнти Фур'є:

$$a_0 = \frac{2}{2} \int_0^2 f(x) dx = \int_0^1 x dx + \int_1^2 (2-x) dx = \frac{x^2}{2} \Big|_0^1 + \left(2x - \frac{x^2}{2} \right) \Big|_1^2 = 1;$$

$$a_n = \frac{2}{2} \int_0^2 f(x) \cos \frac{n\pi x}{2} dx = \int_0^1 x \cos \frac{n\pi x}{2} dx + \int_1^2 (2-x) \cos \frac{n\pi x}{2} dx.$$

Застосовуємо метод інтегрування частинами:

$$a_n = \left[\frac{2x}{n\pi} \sin \frac{n\pi x}{2} + \frac{4}{n^2\pi^2} \cos \frac{n\pi x}{2} \right] \Big|_0^1 + \left[(2-x) \frac{2}{n\pi} \sin \frac{n\pi x}{2} - \frac{4}{n^2\pi^2} \cos \frac{n\pi x}{2} \right] \Big|_1^2 =$$

$$= \frac{2}{n\pi} \sin \frac{n\pi}{2} + \frac{4}{n^2\pi^2} (\cos \frac{n\pi}{2} - 1) - \frac{2}{n\pi} \sin \frac{n\pi}{2} - \frac{4}{n^2\pi^2} (\cos n\pi - \cos \frac{n\pi}{2}) =$$

$$= \frac{4}{n^2\pi^2} \left(2 \cos \frac{n\pi}{2} - 1 - (-1)^n \right) = \begin{cases} 0 & \text{при } n \text{ непарному;} \\ \frac{8}{n^2\pi^2} (\cos \frac{n\pi}{2} - 1) & \text{при } n \text{ парному.} \end{cases}$$

Шуканий ряд Фур'є

$$f(x) = \frac{1}{2} + \frac{8}{\pi^2} \sum_{m=1}^{\infty} \frac{1}{(2m)^2} \left(\cos \frac{2m\pi}{2} - 1 \right) \cos \frac{2m\pi x}{2} =$$

$$= \frac{1}{2} - \frac{4}{\pi^2} \sum_{k=1}^{\infty} \frac{1}{(2k-1)^2} \cos (2k-1)\pi x.$$

II. ФУНКЦІЇ КОМПЛЕКСНОЇ ЗМІННОЇ

Завдання 1. Обчислити значення функції $f(z)$ в заданій точці z_0 , знайти його модуль, дійсну і уявну частини.

Варіант	Функція $f(z)$	Точка z_0	Варіант	Функція $f(z)$	Точка z_0
1	e^{2iz+1}	$i-1$	2	ze^{3z}	$1-i$
3	$\sin \frac{z}{3}$	$\pi-3i$	4	$\sin \frac{i}{z}$	$4-i$
5	$\sin \left(iz - \frac{\pi}{4} \right)$	$1 + \frac{\pi}{4}i$	6	$e^{\frac{2z+3i}{z}}$	$1-i$
7	$\operatorname{ch} iz$	$\frac{\pi}{4} + 2i$	8	$e^{\frac{z}{z+i}}$	$2+i$
9	$\operatorname{tg} z$	$\frac{\pi}{2} + \frac{i}{2}$	10	$\frac{e^z}{z}$	$1 + \sqrt{3}i$
11	ze^{-z}	$1 - \sqrt{3}i$	12	ie^{2z}	$3-4i$
13	$\operatorname{ch} z$	$2-3i$	14	$e^{\frac{1+iz}{1-iz}}$	$2+i$
15	$e^{\frac{1}{z}}$	$1 + \sqrt{3}i$	16	$\sin \frac{z+i}{z-i}$	1
17	$z \cos \frac{1}{z-2}$	i	18	$\operatorname{ctg} z$	$\frac{\pi}{4} - i \ln 2$
19	$\operatorname{tg} z$	$\ln 3 + \frac{\pi}{4}i$	20	ze^{-iz}	$\frac{\pi}{2} - i$
21	$\left(\frac{1+iz}{1-iz} \right)^{10}$	$-2-i$	22	$e^{-\frac{i}{2}}$	$\sqrt{3}-i$

Продовження

Варіант	Функція $f(z)$	Точка z_0	Варіант	Функція $f(z)$	Точка z_0
23	$\frac{z \operatorname{Im} z^2}{ z ^3}$	$\sqrt{3} + 3i$	24	$z^3 e^{-iz}$	$1 - i$
25	$\sin \frac{z}{\operatorname{Im} z}$	$\frac{1}{2} - \frac{1}{\pi} i$			

Завдання 2. Знайти:

область диференційованості функції $f(z)$ і похідну, якщо вона існує, використовуючи умови Коші–Рімана (варіанти 1–12);

Варіант	Функція $f(z)$	Варіант	Функція $f(z)$
1	e^{2z+3i}	2	$z \operatorname{Im} z^2$
3	$\frac{1}{z}$	4	$z \operatorname{Re} z$
5	e^{2iz}	6	$\sin iz$
7	$z \operatorname{Re} z^2$	8	ie^{2z}
9	$\sin \frac{z}{3}$	10	ze^{-z}
11	$\cos iz$	12	$\frac{i}{z}$

коефіцієнт розтягу k і кут повороту θ при відображенні $W = f(z)$ в точці z_0 (варіанти 13–18);

Варіант	Функція $f(z)$	Точка z_0	Варіант	Функція $f(z)$	Точка z_0
13	z^3	$1 + i$	14	ie^{2z}	$2\pi i$
15	$\frac{1+iz}{1-iz}$	i	16	$\frac{z-1}{z}$	$\sqrt{3} - i$
17	$z^2 - 2z$	$1 + \frac{1}{2}i$	18	$\frac{i}{z}$	$\sqrt{3} + i$

множину точок z комплексної площини, в яких при відображенні $W = f(z)$ коефіцієнт розтягу $k = 1$ (варіанти 19–21);

Варіант	Функція $f(z)$	Варіант	Функція $f(z)$
19	$(z-1)^2$	20	$z^2 - iz$
21	$\frac{1+iz}{1-iz}$		

яка частина комплексної площини розтягується, а яка стискається при відображенні $W=f(z)$ (варіанти 22–25).

Варіант	Функція $f(z)$	Варіант	Функція $f(z)$
22	e^{z-1}	23	$z^2 + 2z$
24	$-z^2 + 3z + 8$	25	$\frac{2}{z}$

Завдання 3. Розкласти функцію $f(z)$ в степеневий ряд в околі точки z_0 і вказати область збіжності одержаного ряду.

Варіант	Функція $f(z)$	Точка z_0	Варіант	Функція $f(z)$	Точка z_0
1	$\frac{1}{(z-1)^2}$	i	2	$\frac{z}{(z+1)(z-2)}$	2
3	$\frac{1}{z^2 - 5z + 6}$	2	4	$\frac{1}{(z-1)^2(z+2)}$	0
5	$\frac{3}{(4-z)^2}$	1	6	$\frac{1}{(z-1)^2}$	0
7	$\frac{1}{z^2 - 7z + 6}$	1	8	$\frac{1}{(z-1)^2(z+2)}$	1
9	$\frac{1}{z^2 + 6z + 5}$	-1	10	$\frac{z}{z^2 - z - 2}$	-1
11	$\frac{1}{(z-1)(z^2 + z - 2)}$	-2	12	$\frac{z+1}{z^2 + 1}$	0
13	$\frac{z+1}{z(z-1)}$	0	14	$\frac{z+3}{z^2 - 1}$	0
15	$\frac{z}{z^2 + 1}$	0	16	$\frac{z+2}{z^2 + 2z - 3}$	1
17	$\frac{z-1}{z(z+1)}$	0	18	$\frac{z+1}{z(z-1)}$	1
19	$\frac{z+3}{z^2 - 1}$	-1	20	$\frac{z+2}{(z-1)(z+3)}$	-3

Розкласти функцію $f(z)$ в ряд за степенями z в заданій області.

Варіант	Функція $f(z)$	Область	Варіант	Функція $f(z)$	Область
21	$\frac{1}{z^2 - 7z + 6}$	$1 < z < 6$	22	$\frac{z-1}{z(z+1)}$	$ z > 1$
23	$\frac{1}{(z-1)(z-6)}$	$ z < 1$	24	$\frac{1}{z^2 - 5z + 6}$	$2 < z < 3$
25	$\frac{1}{z^2 + 1}$	$ z < 1$			

Завдання 4. Обчислити контурний інтеграл $\oint_C f(z) dz$ за допомогою

інтегральної формули Коші та за допомогою лишків.

Варіант	Функція $f(z)$	Рівняння контуру C	Варіант	Функція $f(z)$	Рівняння контуру C
1	$\frac{1}{(z-1)^2(z^2+1)}$	$ z-1-i =2$	2	$\frac{z+1}{(z^2+4)(z+2i)}$	$ z-2i =1$
3	$\frac{\cos z}{(z-i)^2(z+1)}$	$ z+1 =\frac{1}{2}$	4	$\frac{\cos z}{z^2-\pi^2}$	$ z =4$
5	$\frac{1}{(z+1)(z-1)^3}$	$ z-1 =1$	6	$\frac{z+1}{(z^2+4)(z+2i)}$	$ z+2i =1$
7	$\frac{1}{(z-1)^2(z^2+1)}$	$ z-1 =\frac{1}{2}$	8	$\frac{\sin z}{z^2(z-i)}$	$ z-i =3$
9	$\frac{\operatorname{sh} z}{z^2-1}$	$ z =2$	10	$\frac{z}{(z-2)^2(z+4)}$	$ z-2 + z+4 =8$
11	$\frac{e^z}{z(1-z)^3}$	$ z-1 =\frac{1}{2}$	12	$\frac{\operatorname{sh} z}{(z-1)^2(z+1)}$	$ z-1 =1$
13	$\frac{e^z}{z^2(z+1)}$	$ z =3$	14	$\frac{\sin z}{z^2(z-i)}$	$ z =\frac{1}{2}$
15	$\frac{\sin z}{z(z+1)}$	$ z =2$	16	$\frac{\sin z}{(z+i)^3}$	$ z+i =1$
17	$\frac{\cos z}{(z-i)^3}$	$ z-1 =1$	18	$\frac{e^z}{z(1-z)^2}$	$ z + z-1 =2$

Продовження

Варіант	Функція $f(z)$	Рівняння контуру C	Варіант	Функція $f(z)$	Рівняння контуру C
19	$\frac{1}{z^2 + 2z}$	$ z = 3$	20	$\frac{\cos z}{z^2 - \pi^2}$	$ z - \pi = 1$
21	$\frac{\sin \frac{i\pi z}{2}}{z^2 + 1}$	$ z - i = 1$	22	$\frac{\cos z}{(z - i)^3}$	$ z = 3$
23	$\frac{e^z - 1}{z^2(z + 1)}$	$ z - 1 = 3$	24	$\frac{z}{(z + 1)^2(z - 3)}$	$ z + i = 4$
25	$\frac{z - 2}{z(z^2 + 4)}$	$ z - i = 2$			

Зразок виконання типового розрахунку № 4 (II)

Завдання 1. Обчислити значення функції $f(z) = \sin\left(iz + \frac{\pi}{2}\right)$ в точці

$z_0 = 2 - \frac{\pi}{4}i$, знайти його модуль, дійсну і уявну частини.

Розв'язок

$$\begin{aligned}
 f(z_0) &= \sin\left(i\left(2 - \frac{\pi}{4}i\right) + \frac{\pi}{2}\right) = \sin\left(\frac{3}{4}\pi + 2i\right) = \frac{1}{2i}\left(e^{i\left(\frac{3}{4}\pi + 2i\right)} - e^{-i\left(\frac{3}{4}\pi + 2i\right)}\right) = \\
 &= -\frac{i}{2}\left(e^{-2 + \frac{3}{4}\pi i} - e^{2 - \frac{3}{4}\pi i}\right) = -\frac{i}{2}\left(e^{-2}\left(\cos \frac{3}{4}\pi + i\sin \frac{3}{4}\pi\right) - e^2\left(\cos \frac{3}{4}\pi - \right. \right. \\
 &\left. \left. - i\sin \frac{3}{4}\pi\right)\right) = -\frac{i}{2}\left[\cos \frac{3}{4}\pi(e^{-2} - e^2) + i\sin \frac{3}{4}\pi(e^2 + e^{-2})\right] = -i\left[\frac{\sqrt{2}}{2}\operatorname{sh} 2 + \right. \\
 &\left. + i\frac{\sqrt{2}}{2}\operatorname{ch} 2\right] = \frac{\sqrt{2}}{2}\operatorname{ch} 2 - i\frac{\sqrt{2}}{2}\operatorname{sh} 2; \operatorname{Re} W_0 = \frac{\sqrt{2}}{2}\operatorname{ch} 2; \operatorname{Im} W_0 = -\frac{\sqrt{2}}{2}\operatorname{sh} 2; \\
 |W_0| &= \sqrt{\frac{1}{2}\operatorname{ch}^2 2 + \frac{1}{2}\operatorname{sh}^2 2} = \frac{1}{\sqrt{2}}\sqrt{\operatorname{ch} 4} = \frac{1}{\sqrt{2}}\sqrt{\frac{e^4 + e^{-4}}{2}} = \frac{1}{2e^2}\sqrt{e^8 + 1}.
 \end{aligned}$$

Завдання 2. Знайти коефіцієнт розтягу k і кут повороту θ при відображенні $W = ie^{2z}$ в точці $z_0 = \frac{\pi}{4}i$.

Розв'язок

Коефіцієнт розтягу при відображенні, що здійснює аналітична функція, дорівнює модулю похідної, а кут повороту – аргументу похідної. Продиференціюємо функцію

$$W' = 2ie^{2z}; \quad W'(z_0) = 2ie^{\frac{\pi}{2}i}; \quad |W'(z_0)| = \left| 2ie^{\frac{\pi}{2}i} \right| = 2|i| \cdot \left| e^{\frac{\pi}{2}i} \right| = 2 \cdot 1 \cdot 1 = 2;$$

$$\arg W'(z_0) = \arg \left(2ie^{\frac{\pi}{2}i} \right) = \arg 2 + \arg i + \arg e^{\frac{\pi}{2}i} = 0 + \frac{\pi}{2} + \frac{\pi}{2} = \pi.$$

Отже, коефіцієнт розтягу $k = 2$, а кут повороту $\theta = \pi$.

Завдання 3. Розкласти функцію $f(z) = \frac{z}{(z-1)^2(z+2)}$ в степеневий ряд в околі точки $z_0 = -2$ та вказати область збіжності одержаного ряду.

Розв'язок

Оскільки точка $z_0 = -2$ – ізольована особлива точка для заданої функції, то в її околі $f(z)$ можна розкласти в ряд Лорана. Для цього розкладемо задану функцію на елементарні дроби:

$$\frac{z}{(z-1)^2(z+2)} = \frac{A}{(z-1)^2} + \frac{B}{z-1} + \frac{C}{z+2};$$

$$A(z+2) + B(z-1)(z+2) + C(z-1)^2 = z;$$

$$\text{при } z = -2 \quad 9C = -2 \Rightarrow C = -\frac{2}{9};$$

$$\text{при } z = 1 \quad 3A = 1, \quad A = \frac{1}{3}, \quad B + C = 0 \Rightarrow B = +\frac{2}{9}.$$

Одержуємо

$$\frac{z}{(z-1)^2(z+2)} = \frac{1}{3} \frac{1}{(z-1)^2} + \frac{2}{9} \frac{1}{(z-1)} - \frac{2}{9} \frac{1}{z+2}.$$

Кожний з одержаних дробів подамо у розкладі за степенями $z + 2$:

$$\frac{1}{z-1} = \frac{1}{(z+2)-3} = -\frac{1}{3} \frac{1}{1 - \frac{z+2}{3}} = -\frac{1}{3} \left(1 + \frac{z+2}{3} + \frac{(z+2)^2}{3^2} + \dots \right)$$

$$\begin{aligned} \frac{1}{(z-1)^2} &= -\left(\frac{1}{z-1} \right)' = \frac{1}{3} \left(\frac{1}{3} + \frac{2}{3^2}(z+2) + \frac{3}{3^3}(z+2)^2 + \dots \right) = \\ &= \frac{1}{3^2} \left(1 + \frac{2}{3}(z+2) + \frac{3}{3^2}(z+2)^2 + \dots \right) \end{aligned}$$

Звідси

$$\begin{aligned} \frac{z}{(z-1)^2(z+2)} &= \frac{1}{3^3} \left(1 + \frac{2}{3}(z+2) + \frac{3}{3^2}(z+2)^2 + \dots \right) + \frac{2}{9} \left(-\frac{1}{3} \right) \times \\ &\times \left(1 + \frac{z+2}{3} + \frac{1}{3^2}(z+2)^2 + \dots \right) - \frac{2}{9} \frac{1}{z+2} = -\frac{2}{9} \frac{1}{z+2} + \left(\frac{1}{3^3} - \frac{2}{3^2} \right) + \\ &+ \left(\frac{2}{3^4} - \frac{2}{3^4} \right) (z+2) + \left(\frac{3}{3^5} - \frac{2}{3^5} \right) (z+2)^2 + \dots = -\frac{2}{9} \frac{1}{z+2} + \sum_{n=0}^{\infty} \frac{n-1}{3^{n+3}} (z+2)^n. \end{aligned}$$

Область збіжності одержаного ряду є кільце $0 < |z+2| < 3$.

Завдання 4. Обчислити контурний інтеграл $\oint_{|z-1-i|=2} \frac{e^z - 1}{z(z-2)^2} dz$ за

допомогою інтегральної формули Коші та за допомогою лишків.

Розв'язок

Підінтегральна функція має особливі точки: $z_1 = 0$ і $z_2 = 2$.

За теоремою Коші для багатозв'язної області

$$\oint_C \frac{e^z - 1}{z(z-2)^2} dz = \oint_{\gamma_1} \frac{e^z - 1}{z(z-2)^2} dz + \oint_{\gamma_2} \frac{e^z - 1}{z(z-2)^2} dz,$$

де γ_1 і γ_2 – довільні контури, що охоплюють точки $z_1 = 0$ і $z_2 = 2$ і зна-

ходяться всередині контура C (рис. 12):

$$\oint_{\gamma_1} \frac{e^z - 1}{z(z-2)^2} dz = 2\pi i \left(\frac{e^z - 1}{(z-2)^2} \right) \Big|_{z=0} = 2\pi i \cdot 0 = 0;$$

$$\begin{aligned} \oint_{\gamma_2} \frac{e^z - 1}{z(z-2)^2} dz &= 2\pi i \left(\frac{e^z - 1}{z} \right) \Big|_{z=2} = 2\pi i \frac{e^z z - e^z + 1}{z^2} \Big|_{z=2} = 2\pi i \frac{e^2 2 - e^2 + 1}{4} = \\ &= \frac{\pi i}{2} (e^2 + 1). \end{aligned}$$

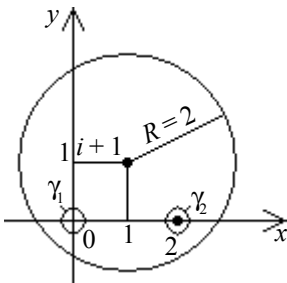

Рис. 12

$$\operatorname{res}[f(z), 2] = \lim_{z \rightarrow 2} \frac{d}{dz} \left(\frac{e^z - 1}{z} \right) = \lim_{z \rightarrow 2} \frac{e^z z - e^z + 1}{z^2} = \frac{e^2 + 1}{4}.$$

Звідси

$$\oint_C \frac{e^z - 1}{z(z-2)^2} dz = 2\pi i \frac{e^2 + 1}{4} = \frac{\pi i}{2} (e^2 + 1).$$

III. ТЕОРІЯ ЙМОВІРНОСТЕЙ

Завдання 1. Знайти ймовірності подій, використовуючи класичне означення ймовірності (схему випадків).

Варіант	Умова задачі
1	Серед кандидатів до студентської ради факультету три першокурсники, п'ять другокурсників і сім третьокурсників. З цієї ради навмання вибирають п'ять студентів на майбутню конференцію. Знайти ймовірність того, що буде обрано наступний склад: один першокурсник, два другокурсники і два третьокурсники

Продовження

Варіант	Умова задачі
2	За круглим столом сидять п'ять хлопців та п'ять дівчат. Знайти ймовірність того, що два лиця однієї статі не сидять поруч, якщо місця займаються випадково
3	У лотереї випущено 1000 білетів, з яких половина виграшних. Куплено два білети. Яка ймовірність того, що один виграшний; два виграшних?
4	У першій урні знаходяться кулі з номерами від 1 до 5, а в другій – від 6 до 10. З кожної урни витягли по одній кулі. Яка ймовірність того, що сума номерів вийнятих куль не менше 7; дорівнює 11; не більше 11?
5	Навмання вибирається п'ятизначне число. Яка ймовірність наступних подій: $A = \{\text{Число однаково читається як ліворуч-праворуч, так і праворуч-ліворуч (наприклад, 13531)}\}$; $B = \{\text{Число кратне 5}\}$; $C = \{\text{Число складається з непарних цифр}\}$
6	Є п'ять відрізків, довжина яких відповідно 1; 3; 5; 7 і 9. Визначити ймовірність того, що за допомогою взятих навмання трьох відрізків з даних п'яти можна побудувати трикутник
7	Пристрій містить сім елементів, три з яких зношені. При ввімкненні пристрою випадково включаються два елементи. Знайти ймовірність того, що включеними виявляться незношені елементи
8	На восьми однакових картках написані відповідно числа 2; 4; 6; 7; 8; 11; 12 і 13. Навмання беруться дві картки. Знайти ймовірність того, що утворений з двох отриманих чисел дріб скоротний
9	З 60 питань, що входять в екзаменаційні білети, студент підготував 50. Яка ймовірність того, який витягнутий квиток, що містить два питання, буде складатися з підготовлених питань?
10	В коробці 15 однакових виробів, причому п'ять з них пофарбовані. Навмання витягнуто три вироби. Знайти ймовірність того, що серед трьох витягнутих виробів виявиться три пофарбовані вироби; один пофарбований виріб
11	Серед 12 студентів, з яких сім дівчат, розігрується п'ять квитків. Яка ймовірність того, що серед власників квитків виявиться три дівчини, якщо кожен студент може зробити тільки одну спробу?
12	З колоди карт (36 штук) навмання виймаються три карти. Знайти ймовірність того, що серед них з'явиться один туз

Продовження

Варіант	Умова задачі
13	У групі з 30 студентів на контрольній роботі з математики 6 студентів отримали оцінку "відмінно", 10 – "добре", 9 – "незадовільно". Яка ймовірність того, що всі три студенти, яких викликали до дошки, одержали незадовільні оцінки з контрольної роботи?
14	З послідовності цілих чисел від 1 до 10 навмання вибирають два числа. Яка ймовірність того, що одне з них менше 6, а друге більше 6?
15	З колоди карт (52 карти) навмання виймають 3 карти. Знайти ймовірність того, що цими картами будуть трійка, семірка і туз
16	З партії, що містить десять виробів, серед яких три браковані, навмання виймають три вироби для контролю. Знайти ймовірність наступних подій: $A = \{\text{В отриманій вибірці усі вироби браковані}\}$; $B = \{\text{В отриманій вибірці рівно два бракованих вироби}\}$
17	Десять книг на полиці розставлено навмання. Знайти ймовірність того, що при цьому три конкретні книги стоять поруч
18	Хтось вибирає навмання шість клітин "Спортлото" (6 з 49). Знайти ймовірність того, що він правильно вгадає з шести номерів, що виграли: $A = \{\text{Рівно три}\}$; $B = \{\text{Усі шість}\}$
19	У партії є 20 коробок цукерок, при цьому в чотирьох з них – цукерки шоколадні. Товарознавець бере навмання одну за одною 3 коробки. Яка ймовірність того, що усі взяті коробки виявляться з нешоколадними цукерками?
20	Монета підкидається п'ять разів. Знайти ймовірність того, що після її падіння з'явиться усі п'ять разів герб; рівно два рази герб; хоча б один раз герб
21	З десяти білетів виграшними є два. Знайти ймовірність того, що серед взятих навмання п'яти білетів один виграшний; обидва виграшні
22	Визначити ймовірність того, що обране навмання однозначне ціле число N при піднесенні до квадрату (а), піднесенні до четвертого степеня (б), множенні на довільне з чисел N (в) дасть число, що закінчується одиницею
23	У скриньці знаходиться 10 кульок: 2 білі, 3 червоні і 5 блакитних. Навмання беруть 3 кульки. Знайти ймовірність того, що вони різного кольору
24	З 15 білетів виграшними є чотири. Яка ймовірність того, що серед взятих навмання шести білетів два будуть виграшними?

Продовження

Варіант	Умова задачі
25	Знайти ймовірність того, що при підкиданні трьох гральних кубиків шість очок випаде на одному з них (байдуже на якому), а на гранях двох інших випаде різна кількість очок, але відмінна від шести

Завдання 2. При знаходженні ймовірності події використовувати теореми додавання і множення ймовірностей, формули повної ймовірності, Байеса, Бернуллі.

Варіант	Умова задачі
1	У групі спортсменів 20 лижників, шість велосипедистів і чотири бігуни. Ймовірність виконати кваліфіковану норму дорівнює для лижника – 0,9; для велосипедиста – 0,8; для бігуна – 0,75. Знайти ймовірність того, що викликаний на навмання спортсмен виконає норму
2	На полиці в бібліотеці у випадковому порядку розставлено 15 підручників, причому 5 з них – з математики. Бібліотекар навмання бере 3 підручника. Знайти ймовірність того, що хоча б один із узятих підручників виявиться з математики
3	Два баскетболісти роблять по три кидки м'ячем у кошик. Ймовірності влучення м'яча при кожному кидку дорівнюють відповідно 0,6 і 0,7. Знайти ймовірність того, що у кожного з них буде рівна кількість влучень
4	Абонент забув останню цифру номера телефону і тому набирав її на навмання. Визначити ймовірність того, що йому доведеться дзвонити не більш ніж у три місяці. Як зміниться ймовірність, якщо відомо, що остання цифра непарна?
5	Ймовірність того, що даний прилад пропрацює 150 годин дорівнює $\frac{5}{7}$, а 400 годин – $\frac{4}{7}$. Прилад пропрацював 150 годин. Яка ймовірність того, що він пропрацює ще 250 годин?
6	Студент виконує контрольну роботу в класі контролюючих машин. Робота складається з трьох задач. Щоб одержати позитивну оцінку, досить вирішити дві. Для кожної задачі зашифровано п'ять різних відповідей, з яких одна правильна. Студент Іванов погано знає матеріал і тому вибирає відповіді кожної задачі на навмання. Яка ймовірність того, що він одержить позитивну оцінку?

Продовження

Варіант	Умова задачі
7	Електричний ланцюг складається з двох послідовно з'єднаних елементів 1 і 2. Різні елементи ланцюга виходять з ладу незалежно один від одного. Ймовірність виходу з ладу цих елементів відповідно дорівнює $p_1 = 0,1$ і $p_2 = 0,2$. Визначити ймовірність перерви постачання електричного струму
8	На збиральний конвеєр надходять деталі з трьох верстатів, продуктивність яких неоднакова: перший дає 50 % плану, другий – 30 % і третій – 20 %. Ймовірність одержання придатного вузла дорівнює 0,92, якщо деталь зроблена на першому верстаті; 0,95 і 0,82 – для деталей відповідно другого і третього верстатів. Визначити ймовірність того, що на зборку потрапила деталь, виготовлена на першому верстаті, якщо вузол, що сходить з конвеєра, придатний
9	Схема, що складається з трьох елементів, може працювати в двох режимах, які настають з ймовірністю 0,6 і 0,4. Надійність елементів в першому режимі відповідно дорівнює 0,9; 0,8; 0,7, а в другому – 0,8; 0,6; 0,5. Визначити надійність схеми при послідовному з'єднанні елементів
10	Ймовірність влучення в першу мішень для даного стрілка дорівнює $2/3$. Якщо при першому пострілі зафіксовано влучення, то стрілок одержує право на другий постріл по іншій мішені. Ймовірність влучення у дві мішені при двох пострілах дорівнює 0,5. Визначити ймовірність влучення у другу мішень
11	Для сигналізації про те, що режим роботи автоматичної лінії відхиляється від нормального, використовується індикатор. Він належить з ймовірністю 0,2; 0,3 і 0,5 до одного з трьох типів, для яких імовірності спрацювання при порушенні нормальної роботи лінії дорівнюють відповідно 1,0; 0,75; 0,4. Від індикатора отримано сигнал. До якого типу найімовірніше належить індикатор?
12	Яка ймовірність влучення стрілком у ціль при одному пострілі, якщо ймовірність хоча б одного влучення в ціль при чотирьох пострілах дорівнює 0,9984?
13	Імовірність того, що лампа залишиться справною після 1000 год роботи, дорівнює 0,2. Яка ймовірність того, що з п'яти ламп не менше трьох залишаться справними після 1000 год роботи?
14	Товариство, що складається з п'яти чоловіків і десяти жінок, навмання розбивається на п'ять груп по три людини. Знайти ймовірність того, що в кожній групі буде по одному чоловіку

Продовження

Варіант	Умова задачі
15	Вершкове масло фасується на двох технологічних лініях молокозаводу. Ймовірність виходу кондиційної продукції з першої лінії дорівнює 0,88, а з другої – 0,95. Навмання взятий пакет виявився кондиційним. Яка ймовірність того, що він розфасований на першій лінії? На другій лінії?
16	Стріляють по трьох мішенях: п'ять разів по мішені № 1; три рази – по мішені № 2; два – по мішені № 3. Ймовірність влучення в мішень № 1 дорівнює 0,4; у мішень № 2 – 0,1; у мішень № 3 – 0,12. Знайти ймовірність одного влучення
17	Для виконання вправи спортсмену на змаганнях даються три спроби. Ймовірність успішного виконання вправи в першій спробі дорівнює 0,8; у другій – 0,7; у третій – 0,4. Знайти ймовірність того, що спортсмен виконає успішно цю вправу
18	Знайти ймовірність того, що обраний навмання виріб є першосортним, якщо відомо, що 4 % усієї продукції є браком, а 75 % не бракованих виробів задовольняють вимогам 1-го сорту
19	Мисливець вистрілив три рази по цілі, що віддаляється. Ймовірність влучення в неї на початку стрілянини дорівнює 0,8, а після кожного пострілу зменшується на 0,1. Знайти ймовірність того, що він влучить у ціль два рази
20	Ймовірність того, що кожний з трьох друзів прийде в домовлене місце, відповідно дорівнює: $p_1 = 0,8$; $p_2 = 0,4$; $p_3 = 0,7$. Знайти ймовірність того, що зустріч відбудеться, якщо для цього досить з'явитися двом з трьох друзів
21	Бібліотека має книги тільки з техніки і математики. Ймовірність того, що будь-який читач візьме книгу з техніки та математики, дорівнюють відповідно 0,7 і 0,3. Визначити ймовірності того, що п'ять читачів підряд візьмуть книги чи тільки з техніки, чи тільки з математики, якщо кожний з них бере лише одну книгу
22	Робітник обслуговує два верстати. Протягом восьми годин кожний з верстатів простоє з різних причин 0,5 год, причому їх зупинки у будь-який момент часу однаково можливі. Визначити ймовірність того, що в даний момент часу працює тільки один верстат; працюють обидва верстати
23	Розрив електричного ланцюга може відбутися внаслідок виходу з ладу елемента K чи двох елементів – K_1 і K_2 , що виходять з ладу незалежно один від одного відповідно з ймовірністю 0,3; 0,2 і 0,2. Визначити ймовірність розриву електричного ланцюга

Продовження

Варіант	Умова задачі
24	В урні 18 білих і 2 чорні кулі. Навмання одну за одною виймають дві кулі без повернення. Знайти ймовірність наступних подій: обидві кулі одного кольору; кулі різних кольорів
25	Ймовірність того, що при одному вимірі деякої фізичної величини буде допущена похибка, що перевищує задану точність, дорівнює 0,4. Зроблено три незалежних виміри. Знайти ймовірність того, що тільки в одному з них допущено помилку, яка перевищить задану точність

Завдання 3. Знаходження числових характеристик і законів розподілу випадкових величин дискретного і неперервного типів.

Варіант	Умова задачі
1	Деталі, що випускаються цехом, за розміром діаметра розподіляються відповідно до нормального закону з параметрами: математичне сподівання $m_x = 5$ см; дисперсія $D_x = 0,81$. Знайти ймовірність того, що діаметр навмання взятої деталі від 4 см до 7 см; відрізняється від m_x не більше ніж на 2 см
2	З партії, що складає 20 виробів, серед яких п'ять бракованих, вибрали випадковим чином три вироби для перевірки їх якості. Побудувати ряд розподілу випадкової величини X – числа бракованих виробів, знайти математичне сподівання і дисперсію
3	Неперервна випадкова величина X задана інтегральною функцією $F(x) = \begin{cases} 0, & x \leq 0, \\ x, & 0 < x \leq 1, \\ 1, & x > 1. \end{cases}$ Знайти диференціальну функцію; математичне сподівання; середнє квадратичне відхилення випадкової величини X . Побудувати графіки $F(x)$ і $f(x)$
4	Випадкова величина X має щільність розподілу $f(x) = \begin{cases} 0, & x < -\pi/2, \\ A \cos x, & -\pi/2 \leq x \leq \pi/2, \\ 0, & x > \pi/2. \end{cases}$ Знайти коефіцієнт A ; побудувати графік функції $f(x)$; знайти інтегральну функцію $F(x)$ і побудувати її графік; знайти ймовірність попадання випадкової величини X в інтервал $(0; \pi/4)$

Продовження

Варіант	Умова задачі
5	Три рази стріляють по мішені. Ймовірність влучення при кожному пострілі дорівнює 0,7. Побудувати ряд розподілу для кожної випадкової величини (X – різниця між числом влучень і числом промахів; Y – сума числа влучень і числа промахів). Знайти їх математичне сподівання і дисперсію
6	Вимірюють довжину стрижня без систематичних похибок (тобто одного знака). Випадкові похибки виміру X розподілені за законом Гаусса з середнім квадратичним відхиленням 50 мм. Знайти ймовірність того, що вимірювання буде зроблено з похибкою, яка не перевищує за абсолютною величиною 75 мм
7	За яких значень a функція $f(x) = \frac{a}{1+x^2}$ ($-\infty < x < \infty$) є щільністю ймовірності випадкової величини X ? Знайти функцію розподілу випадкової величини X ; ймовірність попадання випадкової величини X в інтервал $(-1; 1)$
8	При середній вазі деякого виробу в 8,4 кг знайдено, що відхилення за абсолютним значенням, які перевищують 50 г, зустрічаються в середньому три рази на кожну сотню виробів. Допускаючи, що вага виробу X розподілена за нормальним законом, знайти її середнє квадратичне відхилення σ
9	Неперервна випадкова величина X задана інтегральною функцією $F(x) = \begin{cases} 0, & x \leq 0, \\ x^2, & 0 < x \leq 1, \\ 1, & x > 1. \end{cases}$ Знайти ймовірність того, що в результаті чотирьох незалежних випробувань величина X три рази прийме значення, що належить інтервалу $(1/4; 3/4)$
10	Ймовірність виявлення затонулого судна за час пошуку t задається формулою $p(t) = 1 - e^{-\alpha t}$ ($\alpha \geq 0$). Визначити середній час пошуку, необхідний для виявлення судна.
11	Дано функцію розподілу випадкової величини X : $F(x) = a + b \operatorname{arctg} x/2$ ($-\infty < x < \infty$) (закон Коші). Визначити постійні a та b ; щільність ймовірності; p ($\alpha \leq X \leq \beta$)

Продовження

Варіант	Умова задачі
12	Автомат штампує деталі і контролюється довжина X , що є випадковою величиною, розподіленою за нормальним законом з математичним сподіванням (проектна довжина) 50 мм. Фактична довжина виготовлених деталей не менше 32 мм і не більше 68 мм. Знайти ймовірність того, що довжина навмання взятої деталі більше 55 мм
13	Неперервна випадкова величина X задана інтегральною функцією $F(x) = \begin{cases} 0, & x < \pi/4, \\ (1 + \sin 2x)/2, & -\pi/4 \leq x \leq \pi/4, \\ 1, & x > \pi/4. \end{cases}$ Знайти диференціальну функцію $f(x)$ і побудувати графіки $F(x)$; $f(x)$; середнє квадратичне відхилення випадкової величини X
14	Дискретна випадкова величина X набуває трьох можливих значень: $x_1 = 4$ з імовірністю $p_1 = 0,5$; $x_2 = 6$ з імовірністю $p_2 = 0,3$ та x_3 з імовірністю p_3 . Знайти x_3 і p_3 , знаючи що $M[X] = 8$
15	Дискретна випадкова величина X приймає тільки три можливі значення: $x_1 = 1$; x_2 і x_3 , причому $x_1 < x_2 < x_3$. Імовірності того, що X прийме значення x_1 і x_2 , дорівнює 0,3 і 0,2. Знайти закон розподілу величини X , знаючи її математичне сподівання $m_x = 2,2$ і дисперсію $D_x = 0,76$
16	Знайти математичне сподівання та дисперсію випадкової величини X , якщо відома функція розподілу цієї величини $F(x) = \begin{cases} 0, & x \leq 0, \\ x^2, & 0 < x \leq 1, \\ 1, & x > 1. \end{cases}$ Побудувати графіки $F(x)$ і $f(x)$
17	Діаметр деталей, виготовлених цехом, є випадковою величиною X , розподіленою за нормальним законом з дисперсією 0,0001 і математичним сподіванням – 2,5 см. В яких границях можна практично гарантувати діаметр деталі, якщо за достовірне приймається подія, ймовірність якої дорівнює 0,9973?
18	У партії з восьми деталей є шість стандартних. Навмання відібрано дві деталі. Побудувати ряд і функцію розподілу випадкової величини X – числа стандартних деталей серед відібраних

Продовження

Варіант	Умова задачі
19	Дискретна випадкова величина X може приймати два можливих значення x_1 з імовірністю 0,3 і x_2 з імовірністю 0,7 ($x_2 > x_1$). Знайти ці значення, якщо відомо, що $M[X] = 2,7$ і $D[X] = 0,21$
20	Неперервну випадкову величину X задано щільністю розподілу ймовірностей $f(x) = \begin{cases} 0 & \text{при } x \leq 1, \\ ax^2 & \text{при } 1 < x \leq 3, \\ 1 & \text{при } x > 1. \end{cases}$ Знайти параметр a; функцію розподілу $F(x)$; математичне сподівання; ймовірність того, що неперервна випадкова величина X набуде значення з інтервалу $(1/2; 2)$; побудувати графіки $F(x)$ та $f(x)$
21	Стріляють з точки O вздовж прямої Ox . Середня дальність польоту снаряда дорівнює $c = 1200$ м. Припускаючи, що дальність польоту X розподілена за нормальним законом з середнім квадратичним відхиленням $\sigma = 40$ м, знайти, який відсоток снарядів, що випускаються, дає переліт від 60 до 80 м
22	Гральний кубик кинуто три рази. Побудувати ряд і функцію розподілу випадкової величини X – числа появи шісток
23	Неперервна випадкова величина X задана інтегральною функцією $F(x) = \begin{cases} 0, & x \leq -1, \\ (3/4)(x+1), & -1 < x \leq 1/3, \\ 1, & x > 1/3. \end{cases}$ Знайти диференціальну функцію $f(x)$, а також ймовірність того, що в результаті випробування величина X прийме значення $x \in (0; 1/3)$. Побудувати графіки функцій $f(x)$ та $F(x)$
24	Завод отримує сировину на машинах від трьох постачальників. Ймовірність того, що машина прибуде від першого постачальника, дорівнює 0,2; від другого – 0,5; від третього – 0,1. Скласти закон розподілу можливих результатів прибуття автомашин протягом дня
25	Побудувати ряд і функцію розподілу випадкової величини X – числа влучень м'ячем у кошик при двох кидках, якщо ймовірність влучення при одному кидку $p = 0,3$

Завдання 4. Задачі з математичної статистики.

Варіант	Умова задачі										
1	Нижче наведено результати вимірювань з росту, см, випадково відібраних 100 студентів:										
	Зріст	154–158	158–162	162–166	166–170	170–174	174–178	178–182			
	Число студентів	10	14	26	28	12	8	2			
Знайти вибірккову середню і дисперсію зросту обстежених студентів, взявши середини інтервалів за варіанти											
2	Випадкова величина X має нормальний розподіл з відомим середнім квадратичним відхиленням $\sigma = 3$. Знайти довірчий інтервал для оцінки невідомого математичного сподівання за вибірковою середньою $x_v = 4,1$, якщо обсяг вибірки $n = 36$ і задана надійність $\gamma = 0,95$										
3	Знайти вибірккову і виправлену дисперсії випадкової величини за вибіркою:										
	x_i	1	2	3	4	5					
	n_i	2	1	3	3	1					
4	У підсумку чотирьох вимірювань деякої фізичної величини одним приладом (без систематичних похибок) отримано наступні результати: 8; 9; 11; 12. Знайти вибірккову середню результатів вимірювань; вибірккову і виправлену дисперсії похибок приладу										
5	З генеральної сукупності взято вибірку обсягом $n = 12$:										
	x_i	-0,5	-0,4	-0,2	0	0,2	0,6	0,8	1,0	1,2	1,5
	n_i	1	2	1	1	1	1	1	1	2	1
Оцінити з надійністю 0,95 математичне сподівання a нормально розподіленої ознаки генеральної сукупності за допомогою довірчого інтервалу											
6	Дано розподіл ознаки X :										
	x_i	1	3	5	7	9					
	n_i	4	8	14	48	26					
Побудувати полігон частот, гістограму відносних частот і графік статистичної функції розподілу											

Продовження

Варіант	Умова задачі							
7	Завантаження телефонної лінії між двома селищами за час з 9 до 16 год (одного дня) характеризується наступними даними:							
	Час, год	9–10	10–11	11–12	12–13	13–14	14–15	15–16
	Кількість викликів	10	21	18	10	12	15	13
Побудувати гістограму частот і визначити середню кількість викликів за 1 год, а також дисперсію і середнє квадратичне відхилення								
8	Перевірено 200 приладів на термін безвідмовної роботи. В результаті отримано статистичний ряд, де x_i – термін служби, год; m_i – кількість приладів.							
	x_i	m_i	Визначити середній термін служби приладів, прийнявши в якості варіант середини інтервалів					
	0–50	1						
	50–100	7						
	100–150	24						
	150–200	30						
	200–250	71						
	250–300	31						
	300–350	21						
	350–400	13						
400–500	2							
9	Верстат автомат штампує валики. За вибіркою обсягом $n = 100$ обчислено вибірку середню діаметрів виготовлених валиків. Знайти з надійністю 0,95 точність δ , з якою вибіркова середня оцінює математичне сподівання діаметрів виготовлених валиків, знаючи, що їх середнє квадратичне відхилення $\sigma = 2$ мм							
	Знайти статистичний ряд простої статистичної сукупності з n вимірювань ($n = 10$): 5; 4; 1; 5; 7; 6; 6; 5; 4; 6							
11	Побудувати гістограму відносних частот за даним розподілом вибірки:							
	$x_i - x_{i+1}$	10–15	15–20	20–25	25–30	30–35		
	Сума частот варіант	4	8	14	48	26		

Продовження

Варіант	Умова задачі						
12	Побудувати графік статистичної функції розподілу:						
	x_i	2	3	4	5	6	7
	n_i	2	3	8	4	2	1
13	Розподіл врожайності двох сортів пшениці A і B відображено у таблиці:						
	A	x_i (врожай, ц/га)	18	20	22		
		v_i (частка посівної площі з врожайністю x_i)	0,2	0,5	0,3		
	B	y_i (врожай, ц/га)	18	20	22		
		w_i (частка посівної площі з врожайністю y_i)	0,1	0,7	0,2		
	Знайти, який із сортів пшениці більш стійкий у даних умовах. Сорт, врожайність якого має меншу дисперсію вважається більш стійким						
14	Побудувати полігон і гістограму відносної частоти розподілу:						
	x_i	2	4	6	8	10	12
	n_i	6	13	28	32	14	7
15	Вибірка з великої партії електроламп містить 100 ламп. Середня тривалість горіння лампи вибірки виявилася рівною 1000 год. Знайти з надійністю 0,95 довірчий інтервал для середньої тривалості a горіння лампи всієї партії, якщо відомо, що середнє квадратичне відхилення тривалості горіння лампи $\sigma = 40$ год.						
16	За даними 16 незалежних рівноточкових вимірів деякої фізичної величини знайдено середнє арифметичне результатів вимірювань $x_{\text{в}} = 42,8$ і виправлено середнє квадратичне відхилення $s = 8$. Оцінити дійсне значення вимірюваної величини з надійністю $\gamma = 0,999$						
17	При обробці даних шести випробувань спортивного катера було отримано наступні значення його максимальної швидкості: 27; 38; 30; 37; 35; 31 м/с. Визначити незміщені оцінки математичного сподівання і середнього квадратичного відхилення максимальної швидкості катера						

Продовження

Варіант	Умова задачі																								
18	Середнє квадратичне відхилення нормально розподіленої випадкової величини X дорівнює $\sigma = 4,5$; вибіркова середня $x_{\text{в}} = 15,6$; обсяг вибірки $n = 81$. Знайти довірчий інтервал для оцінки невідомого математичного сподівання a з надійністю 0,99																								
19	Випадкова величина нормально розподілена з відомим середнім квадратичним відхиленням $\sigma = 4$. Знайти довірчий інтервал для оцінки невідомого математичного сподівання a за вибірковою середньою $\bar{x}$, якщо обсяг вибірки $n = 64$, надійність $\gamma = 0,95$																								
20	Зроблено $n = 100$ вимірювань випадкової величини X (довжини волокон коробочки бавовни). Результати вимірювань зведені в статистичний ряд: <table><tr><td>$x_{i+1} - x_i$</td><td>5; 10</td><td>10; 15</td><td>15; 20</td><td>20; 25</td><td>25; 30</td><td>30; 35</td><td>35; 40</td></tr><tr><td>n_i</td><td>4</td><td>6</td><td>16</td><td>36</td><td>24</td><td>10</td><td>4</td></tr><tr><td>P^*_i</td><td>0,04</td><td>0,06</td><td>0,16</td><td>0,36</td><td>0,24</td><td>0,10</td><td>0,04</td></tr></table> Побудувати гістограму і статистичну функцію розподілу	$x_{i+1} - x_i$	5; 10	10; 15	15; 20	20; 25	25; 30	30; 35	35; 40	n_i	4	6	16	36	24	10	4	P^*_i	0,04	0,06	0,16	0,36	0,24	0,10	0,04
$x_{i+1} - x_i$	5; 10	10; 15	15; 20	20; 25	25; 30	30; 35	35; 40																		
n_i	4	6	16	36	24	10	4																		
P^*_i	0,04	0,06	0,16	0,36	0,24	0,10	0,04																		
21	Час, витрачений на ремонт телевізорів однієї марки в телеательє, подано у таблиці: <table><tr><td>Час, год</td><td>до 1</td><td>1–2</td><td>2–3</td><td>3–4</td><td>4–5</td><td>5–6</td><td>6–7</td><td>7–8</td><td>8–9</td></tr><tr><td>Кількість телевізорів</td><td>5</td><td>11</td><td>15</td><td>10</td><td>4</td><td>3</td><td>2</td><td>2</td><td>1</td></tr></table> Побудувати гістограму частот і визначити за даними вибірки середню тривалість ремонту одного телевізора даної марки, а також дисперсію і середнє квадратичне відхилення	Час, год	до 1	1–2	2–3	3–4	4–5	5–6	6–7	7–8	8–9	Кількість телевізорів	5	11	15	10	4	3	2	2	1				
Час, год	до 1	1–2	2–3	3–4	4–5	5–6	6–7	7–8	8–9																
Кількість телевізорів	5	11	15	10	4	3	2	2	1																
22	За даними вибірки обсягу n з генеральної сукупності нормально розподіленої кількісної ознаки знайдено виправлене середнє квадратичне відхилення s . Знайти довірчий інтервал, що покриває генеральне середнє квадратичне відхилення σ з надійністю 0,999, якщо $n = 50$, $s = 14$																								

Продовження

Варіант	Умова задачі		
23	Є результати випробування на термін служби радіодеталей одного типу, що випускаються двома заводами. Визначити, чия продукція краще (порівняти продукцію за середнім терміном служби).		
	Термін служби, год	Кількість деталей	
		Завод № 1	Завод № 2
	до 600	12	8
	600–1200	23	26
	1200–1800	28	28
	1800–2400	27	24
	2400–3000	10	14
24	Знайти мінімальний обсяг вибірки, за якого з надійністю 0,925 точність оцінки математичного сподівання нормально розподіленої генеральної сукупності за вибірковою середньою буде дорівнювати 0,2, якщо відомо середнє квадратичне відхилення генеральної сукупності $\sigma = 1,5$		
25	Зроблено десять вимірювань одним приладом (без систематичної похибки) деякої фізичної величини, причому виправлене середнє квадратичне відхилення випадкових похибок вимірювань виявилось рівним 0,8. Знайти точність приладу з надійністю 0,95		

Зразок виконання типового розрахунку № 4 (III)

Завдання 1. У цеху працюють десять чоловік та п'ять жінок. За табельними номерами навмання відібрано три працівника. Знайти ймовірність того, що серед відібраних осіб будуть дві жінки.

Розв'язок

Нехай подія A – серед трьох відібраних працівників будуть дві жінки.

З 15 працівників відбирають 3. Загальне число таких способів відбору дорівнює $n = C_{15}^3$. Число наслідків, що сприяють шуканій події дорівнює $m = C_5^2 \cdot C_{10}^1$.

За класичним означенням ймовірності $P(A) = \frac{m}{n} = \frac{C_5^2 \cdot C_{10}^1}{C_{15}^3} = \frac{20}{91} \approx 0,22$.

Завдання 2. З 30 білетів студент знає 25, у нього є дві можливості: взяти білет першим або, поступившись чергою, другим.

Знайти ймовірність успішного складання іспиту для першого і другого випадків.

Розв'язок

Нехай подія A – студент першим витягує білет. Тоді ймовірність складання іспиту знаходиться за класичною схемою:

$$P(A) = \frac{m}{n} = \frac{25}{30} = \frac{5}{6}.$$

Подія B – студент другим тягне білет. Висуваємо дві гіпотези:

H_1 – першого разу витягли білет, який студент знає, відповідно

$$P(H_1) = \frac{25}{30} = \frac{5}{6};$$

H_2 – першого разу витягли білет, який студент не знає, відповідно

$$P(H_2) = \frac{5}{30} = \frac{1}{6}.$$

Ймовірність події B знаходимо за формулою повної ймовірності

$$P(B) = P(H_1) \cdot P(B/H_1) + P(H_2) \cdot P(B/H_2) = \frac{5}{6} \cdot \frac{24}{29} + \frac{1}{6} \cdot \frac{25}{29} = \frac{145}{6 \cdot 29} = \frac{5}{6}.$$

Отже, не має значення, яким за чергою студент витягує білет.

Завдання 3. Автомобіль повинен проїхати вулицею, на якій встановлено три світлофори, що дають незалежно один від одного зелений сигнал протягом 1,5 хв, жовтий – протягом 0,3 хв, червоний – протягом 1,2 хв. Написати закон розподілу величини X – числа зупинок автомобіля на цій вулиці.

Розв'язок

Оскільки час, протягом якого світлофор дозволяє проїзд (зелене світло), дорівнює часу, протягом якого проїзд заборонено (жовте і червоне світло), то ймовірності p і q того, що будь-який світлофор чи затримає, чи пропустить машину, однакові

$$p = q = 0,5.$$

Можливі значення випадкової величини X наступні: $x_1 = 0$; $x_2 = 1$; $x_3 = 2$; $x_4 = 3$. Ймовірність $p_i = p(X = x_i)$ того, що число зупинок буде дорівнювати даному окремому значенню, будемо обчислювати за фор-

мулою Бернуллі $p_i = C_3^i p^i q^{3-i}$:

$$p_1 = p(X=0) = q^3 = 0,5^3 = 0,125;$$

$$p_2 = p(X=1) = 3p \cdot q^2 = 3 \cdot 0,5 \cdot 0,5^2 = 0,375;$$

$$p_3 = p(X=2) = 3p^2 \cdot q = 3 \cdot 0,5^2 \cdot 0,5 = 0,375;$$

$$p_4 = p(X=3) = p^3 = 0,5^3 = 0,125.$$

Звідси одержуємо закон розподілу випадкової величини X у вигляді таблиці:

x_i	$x_1 = 0$	$x_2 = 1$	$x_3 = 2$	$x_4 = 3$	$\sum_{i=0}^3 p_i = 1.$
p_i	0,125	0,375	0,375	0,125	

Завдання 4. З генеральної сукупності взято вибірку обсягом $n = 10$:

Варіанта x_i	-2	1	2	3	4	5
Частота n_i	2	1	2	2	2	1

Оцінити з надійністю $\gamma = 0,95$ математичне сподівання a нормально розподіленої ознаки генеральної сукупності за вибірковою середньою за допомогою довірчого інтервалу.

Розв'язок

Для оцінки математичного сподівання a при невідомому середньому квадратичному відхиленні σ служить довірчий інтервал

$$\overline{x}_B - t \cdot \sqrt{\overline{D}/n} < a < \overline{x}_B + t \cdot \sqrt{\overline{D}/n}.$$

Вибіркову середню $\overline{x}_B$ і незміщену оцінку дисперсії $\overline{D}$ знайдемо за формулами:

$$\overline{x}_B = \frac{\sum_{i=1}^n n_i x_i}{n}; \quad \overline{D} = \frac{\sum_{i=1}^n n_i (x_i - \overline{x}_B)^2}{n-1},$$

де $n_i/n = p_i^*$ – відносна частота варіанти x_i .

Підставивши в ці формули дані задачі, одержимо

$$\overline{x}_B = 2 \text{ і } \overline{D} = 5,78.$$

Далі знаходимо t як значення аргументу функції Лапласа $F(t)$, при якому $F(t) = \gamma/2 = 0,95/2 = 0,475$.

Відповідно до таблиці $t = 1,96$.

Остаточного маємо довірчий інтервал $0,51 < a < 3,49$, що покриває невідоме математичне сподівання із заданою надійністю $\gamma = 0,95$.

Розділ II

Індивідуальне завдання № 4

ЧИСЛОВІ ТА СТЕПЕНЕВІ РЯДИ

Завдання 1. Дослідити на збіжність числовий ряд $\sum_{n=1}^{\infty} U_n$. Якщо

ряд збігається, визначити, яка збіжність має місце – абсолютна чи умовна.

Варіант	U_n	Варіант	U_n
1	$U_n = (-1)^n \frac{n+1}{\sqrt[3]{n}}$	2	$U_n = \frac{(-1)^n}{n^2 + \sin^2 n}$
3	$U_n = (-1)^n \sin \frac{\pi}{2^n}$	4	$U_n = (-1)^n \frac{n-1}{n^3 + 3}$
5	$U_n = (-1)^n \frac{n}{n^3 + 2}$	6	$U_n = \frac{\sin \frac{n\pi}{2}}{n^2 + 1}$
7	$U_n = \frac{(-1)^n n^3}{3^n}$	8	$U_n = \frac{(-1)^n}{(n+1) \ln(n+1)}$
9	$U_n = (-1)^n n \ln \left(1 + \frac{1}{n}\right)$	10	$U_n = (-1)^n \frac{2^n}{n!}$
11	$U_n = (-1)^n \frac{n^2}{n^3 + 1}$	12	$U_n = (-1)^n \frac{n^2}{n! 2^n}$
13	$U_n = \frac{\cos n\pi}{\ln(1+n)}$	14	$U_n = (-1)^n 2^n \sin \frac{\pi}{3^n}$
15	$U_n = \frac{(-1)^n}{n^2 + 2}$	16	$U_n = (-1)^n \frac{3n}{\sqrt{n^2 + 1}}$
17	$U_n = \frac{(-1)^n n}{(n+1)(n+2)}$	18	$U_n = \frac{\cos n\pi}{\sqrt[3]{2n+1}}$
19	$U_n = (-1)^n \frac{\sin \frac{1}{n}}{\sqrt{n}}$	20	$U_n = \frac{(-1)^n (n^2 + 1)}{2^n}$
21	$U_n = (-1)^n \frac{2n}{7n+3}$	22	$U_n = \frac{(-1)^n n}{2n^2 + 1}$

Продовження

Варіант	U_n	Варіант	U_n
23	$U_n = (-1)^n \frac{2n+1}{n(n+1)}$	24	$U_n = (-1)^n \frac{n-1}{n^2+1}$
25	$U_n = \frac{(-1)^n}{2n-1}$		

Завдання 2. Визначити область збіжності степеневого ряду $\sum_{n+1}^{\infty} a_n x^n$.

Варіант	a_n	Варіант	a_n
1	$a_n = \frac{(-1)^n n}{2n^2+1}$	2	$a_n = \frac{(-1)^n}{2^n}$
3	$a_n = \frac{1}{8^n (n+1)^3}$	4	$a_n = \frac{\ln(n+1)}{n+1}$
5	$a_n = \frac{(-1)^n}{(2n-1)(n+1)!}$	6	$a_n = \frac{1}{\sqrt{n}}$
7	$a_n = \frac{1}{(n+1) \ln(n+1)}$	8	$a_n = \frac{3^n}{n!}$
9	$a_n = \frac{(-1)^n}{5^n}$	10	$a_n = \frac{(-1)^n}{2n+1}$
11	$a_n = \frac{n+1}{2^n (n^2+1)}$	12	$a_n = \frac{(-1)^{n+1}}{n^2}$
13	$a_n = \frac{3^{n-1}}{n}$	14	$a_n = \frac{n+1}{n^2}$
15	$a_n = \frac{\sqrt{n}}{n!}$	16	$a_n = \frac{(-1)^n n^2}{3^n}$
17	$a_n = \frac{3^n}{\sqrt[3]{n}}$	18	$a_n = \frac{(-1)^n n}{3n-1}$
19	$a_n = \frac{\sqrt[3]{n+1}}{n!}$	20	$a_n = \frac{2^n}{\sqrt{(2n-1)^3}}$

Продовження

Варіант	a_n	Варіант	a_n
21	$a_n = \frac{(n+1)^2}{2^n}$	22	$a_n = \frac{(-1)^n}{n(n+1)}$
23	$a_n = \frac{2^{n-1}}{5^n}$	24	$a_n = \frac{(-1)^n n}{2^n}$
25	$a_n = \frac{(-1)^{n-1} n}{n^2 + 1}$		

Завдання 3. Обчислити з точністю до 0,001 визначений інтеграл за допомогою рядів.

Варіант		Варіант	
1	$\int_0^{1/4} e^{-x^2} dx$	2	$\int_0^1 \frac{\sin(x^2)}{x} dx$
3	$\int_0^{1/2} \frac{dx}{1+x^3}$	4	$\int_0^{1/2} \frac{\operatorname{arctg}(x^2)}{x} dx$
5	$\int_0^{0.6} \sin(x^2) dx$	6	$\int_0^{1/2} \sqrt{1+x^3} dx$
7	$\int_0^1 x^2 \sin x^2 dx$	8	$\int_0^{1/2} \frac{dx}{1+x^4}$
9	$\int_0^1 \operatorname{arctg}\left(\frac{x^2}{2}\right) dx$	10	$\int_0^{1/4} \sqrt[3]{1+x^2} dx$
11	$\int_0^1 \ln\left(1+\frac{x^2}{2}\right) dx$	12	$\int_0^{1/2} x^2 \cos(x^2) dx$
13	$\int_0^{0.5} x e^{-x^3} dx$	14	$\int_0^1 e^{\frac{x^2}{3}} dx$
15	$\int_0^1 \cos \sqrt{x} dx$		

Знайти чотири перших, відмінних від нуля, члени розкладу в степеневий ряд розв'язку диференціального рівняння $y' = f(x, y)$, що задовольняє початкову умову $y(0) = y_0$.

Варіант		Варіант	
16	$y' = \cos x + y^2;$ $y(0) = 1$	17	$y' = e^{-x^2} + y^2;$ $y(0) = 3$
18	$y' = 2e^y - xy;$ $y(0) = 0$	19	$y' = \sin x + 0,5y^2;$ $y(0) = 1$
20	$y' = x + x^2 + y^2;$ $y(0) = 5$	21	$y' = x^2 + 0,2y^2;$ $y(0) = 1$
22	$y' = e^x + y^{-2};$ $y(0) = 1$	23	$y' = 2x - 0,1y^2;$ $y(0) = 1$
24	$y' = xy + y^2$ $y(0) = 0,1$	25	$y' = 2y^2 + ye^x;$ $y(0) = 1$

Індивідуальне завдання № 5

ПОВЕРХНЕВІ ІНТЕГРАЛИ. ЕЛЕМЕНТИ ТЕОРІЇ ПОЛЯ

Завдання 1. Задано скалярне поле $U(x, y, z)$ поверхню S і точку M . Обчислити похідну скалярного поля U в точці M за напрямком нормалі до поверхні S , що утворює гострий кут з додатнім напрямком осі Oz ; напрямок і величину найбільшої швидкості зростання функції поля U в точці M .

Варіант	$U(x, y, z), S, M$	Варіант	$U(x, y, z), S, M$
1	$U = 4 \ln(3 + x^2) - 8xyz,$ $S: x^2 - 2y^2 + 2z^2 = 1,$ $M(1; 1; 1)$	2	$U = x\sqrt{y} + y\sqrt{z},$ $S: 2x^2 - y^2 + 4z = 8,$ $M(2; 4; 4)$
3	$U = -2 \ln(x^2 - 5) - 4xyz,$ $S: x^2 + 2y^2 - 2z^2 = 1,$ $M(1; 1; 1)$	4	$U = \frac{1}{4}x^2y - \sqrt{x^2 + 5z^2},$ $S: z^2 = x^2 + 4y^2 - 4,$ $M(-2; \frac{1}{2}; 1)$

Продовження

Варіант	$U(x, y, z), S, M$	Варіант	$U(x, y, z), S, M$
5	$U = xz^2 - \sqrt{x^3}y,$ $S: x^2 - y^2 - 3z + 12 = 0,$ $M(2; 2; 4)$	6	$U = x\sqrt{y} - yz^2,$ $S: x^2 + y^2 = 4z + 9,$ $M(2; 1; -1)$
7	$U = 7 \ln\left(\frac{1}{13} + x^2\right) - 4xyz,$ $S: 7x^2 - 4y^2 + 4z^2 = 7,$ $M(1; 1; 1)$	8	$U = \arctg \frac{y}{x} + xz,$ $S: x^2 + y^2 - 2z = 10,$ $M(2; 2; -1)$
9	$U = \ln(1 + x^2) - xy\sqrt{z},$ $S: 4x^2 - y^2 + z^2 = 16,$ $M(1; -2; 4)$	10	$U = \sqrt{x^2 + y^2} - z,$ $S: x^2 + y^2 = 24z + 1,$ $M(3; 4; 1)$
11	$U = x\sqrt{y} - z\sqrt{x},$ $S: x^2 - y^2 + z^2 = 4,$ $M(1; 1; -2)$	12	$U = \sqrt{xy} - \sqrt{4 - z^2},$ $S: z = x^2 - y^2,$ $M(1; 1; 0)$
13	$U = \ln(1 + y^2) - \sqrt{x^2 + z^2},$ $S: x^2 - 6x + 9y^2 + z^2 = 4z - 9,$ $M(3; 0; 4)$	14	$U = \sqrt{x^2 + y^2 + z^2},$ $S: 2x^2 - y^2 + z^2 - 7 = 0,$ $M(0; -3; 4)$
15	$U = x + \ln(z^2 + y^2),$ $S: z^2 = x^2 + 4y^2 - 4,$ $M(-2; 1/2; 1)$	16	$U = x^3 + \sqrt{y^2 + z^2},$ $S: x^2 + 2y^2 - 2z^2 = 1,$ $M(1; 1; 1)$
17	$U = \ln(x + \sqrt{y^2 + z^2}),$ $S: x^2 + y^2 - 4z = 9,$ $M(2; 1; -1)$	18	$U = \ln(x^2 + y^2) + xyz,$ $S: x^2 + y^2 - 2z = 10,$ $M(2; 2; -1)$
19	$U = x^2y - \sqrt{xy + z^2},$ $S: x^2 - y^2 - 3z + 12 = 0,$ $M(2; 2; 4)$	20	$U = \ln(3 - x^2) + xy^2z,$ $S: 7x^2 - 4y^2 + 4z^2 = 7,$ $M(1; 1; 1)$

Продовження

Варіант	$U(x, y, z), S, M$	Варіант	$U(x, y, z), S, M$
21	$U = \sqrt{xy} + \sqrt{9 - z^2},$ $S: x^2 - y^2 + z^2 = 4,$ $M(1; 1; -2)$	22	$U = xy - \frac{x}{z},$ $S: 4x^2 - y^2 + z^2 = 16,$ $M(1; -2; 4)$
23	$U = x^2 - \arctg(y + z),$ $S: x^2 + y^2 - 24z = 1,$ $M(3; 4; 1)$	24	$U = x^2 y^2 z - \ln(z - 1),$ $S: 2x^2 - y^2 + 4z = 8,$ $M(2; 4; 4)$
25	$U = xy + \sqrt{x^2 + z^2},$ $S: z = x^2 - y^2,$ $M(1; 1; 0)$		

Завдання 2. Дано векторне поле $\vec{F}$ і площина (P) , яка разом з координатними площинами утворює піраміду V . Нехай σ – основа піраміди, яка належить площині (P) ; λ – контур, що обмежує σ ; $\vec{n}$ – нормаль до σ , спрямована назовні піраміди V .

Обчислити потік векторного поля $\vec{F}$ через поверхню піраміди V в напрямку зовнішньої нормалі до її поверхні безпосередньо і за допомогою формули Остроградського–Гаусса та зробити рисунок; циркуляцію векторного поля вздовж замкненого контуру λ безпосередньо і використовуючи формулу Стокса до контуру λ і обмеженої ним поверхні σ з нормаллю $\vec{n}$.

Варіант		Варіант	
1	$\vec{F} = (2z + y + x) \vec{i},$ $P: 3x - 2y - 4z + 6 = 0$	2	$\vec{F} = (2x - y + 2z) \vec{k},$ $P: 3x - 2y + 2z - 6 = 0$
3	$\vec{F} = (x + y + 3z) \vec{j},$ $P: 2x + 3y + z - 6 = 0$	4	$\vec{F} = (x - 2y - z) \vec{i},$ $P: 2x - y - z + 4 = 0$
5	$\vec{F} = (x - 3y + 5z) \vec{k},$ $P: x + 4y + z - 4 = 0$	6	$\vec{F} = (x - y - z) \vec{j},$ $P: x - 2y + 2z - 2 = 0$

Продовження

Варіант		Варіант	
7	$\overline{F} = (x + y + z) \overline{k},$ $P: 2x + y + z - 2 = 0$	8	$\overline{F} = (2x - y + 2z) \overline{i},$ $P: x - 2y - 2z + 2 = 0$
9	$\overline{F} = (2x + 3y - z) \overline{j},$ $P: x - y + z - 2 = 0$	10	$\overline{F} = (3x + y + z) \overline{k},$ $P: x + y + 2z - 2 = 0$
11	$\overline{F} = (x + 2y - z) \overline{i},$ $P: 2x + y - z - 2 = 0$	12	$\overline{F} = (x + y - 2z) \overline{j},$ $P: 2x + 3y - z + 6 = 0$
13	$\overline{F} = (-x + y + 2z) \overline{k},$ $P: x - 2y + z + 2 = 0$	14	$\overline{F} = (x - y - z) \overline{i},$ $P: x + 2y + 2z - 2 = 0$
15	$\overline{F} = (x + y + z) \overline{j},$ $P: \frac{x}{3} + y + \frac{z}{4} = 1$	16	$\overline{F} = (2x - y + z) \overline{k},$ $P: \frac{x}{2} + y + z = 1$
17	$\overline{F} = (x - 2y + z) \overline{i},$ $P: x + \frac{y}{2} + \frac{z}{3} = 1$	18	$\overline{F} = (-3x + 2y + z) \overline{j},$ $P: x + y + z = 1$
19	$\overline{F} = (-x - y + 3z) \overline{k},$ $P: x + y + 2z + 2 = 0$	20	$\overline{F} = (x + 2y - z) \overline{j},$ $P: \frac{x}{2} - \frac{y}{3} + z = 1$
21	$\overline{F} = (2y - 3z) \overline{i},$ $P: 2x + \frac{y}{2} + z = 1$	22	$\overline{F} = (3x - y + z) \overline{k},$ $P: 2x + 3y + z = 1$
23	$\overline{F} = (-x + y + 2z) \overline{j},$ $P: \frac{x}{2} + y + z = 1$	24	$\overline{F} = (2x + 3y) \overline{i},$ $P: x + 2y + 3z = 1$
25	$\overline{F} = (2x - y + z) \overline{k},$ $P: x + y + z = 1$		

Рекомендована література

1. Гимпель Р.М., Сапрыкина Л.Т. Специальные разделы высшей математики с прикладными вопросами дисциплин кораблестроительного профиля. Элементы теории поля: Учебн. пособие. – Николаев: НКИ, 1990. – 52 с.
2. Гмурман В.Е. Руководство к решению задач по теории вероятностей и математической статистике. – М.: Высшая школа, 1975. – 333 с.
3. Гмурман В.Е. Теория вероятностей и математическая статистика. – М.: Высшая школа, 1972. – 567 с.
4. Гусак А.А., Бричикова Е.А. Теория вероятностей: Справочное пособие к решению задач. – Минск, 1999. – 296 с.
5. Данко П.Е., Попов А.Г. Высшая математика в упражнениях и задачах: В 2-х ч. – М.: Высшая школа, 1974. – Ч. 1. – 464 с.
6. Дубовик В.П., Юрик І.І. Вища математика: Навч. посіб.: В 2-х ч. – К.: Вища школа, 1993. – Ч. 2. – 648 с.
7. Мартиненко М.А., Клименко Р.К., Лебедєва У.В. Теорія ймовірностей: Конспект лекцій і практичних занять. – К.: УДУХТ, 1999. – 241 с.
8. Юрченко Т.А. Методические указания к практическим занятиям по теории функций комплексной переменной. – Николаев: НКИ, 1992. – 36 с.
9. Юрченко Т.А., Иванова О.Г. Елементи теорії функцій комплексної змінної: Навч. посіб. – Миколаїв: УДМТУ, 1999. – 65 с.

ЗМІСТ

Розділ I	3
Типовий розрахунок № 3. Кратні і криволінійні інтеграли	3
Зразок виконання типового розрахунку № 3	11
Типовий розрахунок № 4	17
I. Ряди Фур'є	17
Зразок виконання типового розрахунку № 4 (I)	20
II. Функції комплексної змінної	21
Зразок виконання типового розрахунку № 4 (II)	25
III. Теорія ймовірностей	28
Зразок виконання типового розрахунку № 4 (III)	42
Розділ II	45
Індивідуальне завдання № 4. Числові та степеневі ряди	45
Індивідуальне завдання № 5. Поверхневі інтеграли. Елементи теорії поля	48
Рекомендована література	52

Навчальне видання

ЮРЧЕНКО Тамара Акимівна
САПРИКІНА Людмила Тихонівна

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

**до виконання типових розрахунків та індивідуальних завдань
з вищої математики**

В двох частинах

Частина II

(українською мовою)

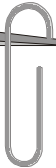
Редактор *В.А. Стеколыщикова*
Комп'ютерна правка та верстка *О.М. Черевата*
Коректор *М.О. Паненко*

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2506 від 25.05.2006 р.

Підписано до друку 14.12.06. Папір офсетний. Формат 60×84/16.
Друк офсетний. Гарнітура "Таймс". Ум. друк. арк. 3,3. Обл.-вид. арк. 3,5.
Тираж 500 прим. Вид. № 21. Зам. № 335. Ціна договірна.

Видавець і виготівник Національний університет кораблебудування,
54002, м. Миколаїв, вул. Скороходова, 5

для нотаток

ВИДАВНИЦТВО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ

Шановні панове!

Запрошуємо Вас ознайомитись з можливостями книжкового видавництва, висококваліфіковані спеціалісти якого забезпечать оперативне та якісне виконання замовлення будь-якого рівня складності.

Наш головний принцип – задовольнити потреби замовника у повному комплексі поліграфічних послуг, починаючи з розробки та підготовки оригіналу-макета, що виконується на базі IBM PC, і закінчуючи друком на офсетних машинах.

Крім цього, ми маємо повний комплекс післядрукарського обладнання, що дає можливість виконувати:

- ✓ аркушепідбір;
- ✓ брошурування на скобу, клей;
- ✓ порізки на гільйотинах;
- ✓ ламінування.

Видавництво також оснащено сучасним цифровим дублюкатором фірми "Duplo" формату A3, що дає можливість тиражувати зі швидкістю до 130 копій за хвилину.

Для постійних клієнтів – гнучка система знижок.

Отже, якщо вам потрібно надрукувати ***підручники, книги, брошури, журнали, каталоги, рекламні листівки, прайс-листи, бланки, візитні картки***, – ми до Ваших послуг.

© Національний університет кораблебудування

✉ Україна, 54002, м. Миколаїв, вул. Скороходова, 5,
видавництво НУК

☎ 8(0512) 37-33-42; 39-81-46, 39-73-39, факс 8(0512) 39-73-26;